

TURISTASÁGI, FÜRDŐÜGYI és NÉPRAJZI FOLYÓIRAT.

AZ ERDÉLYRÉSZI KÁRPÁT-EGYESÜLET ÉRTESÍTŐJE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AZ E. K. E. ÉS A SZÉKELYSÉG.

— Ugron János alispán megnyitó beszéde az udvarhelyvármegyei osztály alakuló gyűlésén. —

A törzsgyökeres székely lakossággal Udvarhelyvármegye és ez a székely anyaváros a faji fenntartás és nemzeti kultúra szempontjából rendkívül fontos tényező volt a múltban s hazánknak és nemzetünknek e téren is nem kicsinylendő szolgálatokat tett.

A valódi nemzeti őserőnek és intellectualis szellemnek dus forrásai buzognak itten, ebben a szűk anyagi viszonyok között élő székely népben, s ezekből a forrásokból Erdély szellemei élete gazdag kincseket meritett hajdan.

Ugy képelem e vármegyét ezeréves múltjában, mint egy méhkast. De megfordított értelemben. Mint egy méhkasból ömlenek szét a székely nép tanult fiai hazánk

minden részébe, de nem mint a méhraj egybegyűjteni a méhkasba a távol vidékek feltáruló kincseit, hanem a mi kincseinket, a nemzeti őserőt hordani szét hazánk minden részébe.

Jelenleg is így van; s nincs talán egyetlen jelentékenyebb városa az országnak, hol kitűnő középiskoláinkban felnőtt és kiképzett székelyt ne találánk a haza és a kultúra szolgálatában. Ennyi azonban részünkről jelenleg nem elég. Ha csak ennyit tettünk, nem teljesítettük hazánk s nemzetünk iránt való kötelességünket.

A változott viszonyok, a gyorsabb fejlődés követelményei s talán a magyar faj erkölcsi hatásának Erdélyben hanyatlása: fokozottabb mérvben követelik munkáságunkat és szolgálatainkat. Most már a nemzet testébe idegen ajku polgártársainkat is bele kell foglalnunk s idegen ajku polgártársainkat is testvéri szeretettel akarjuk magunkhoz emelni s e nagyobb szabású feladat nagyobb munkásságot is kíván.

Tisztelt közgyűlés! Mi e tiszta magyar ajku vármegye lakói közetlen nem érezzük a fennebb jelzett hanyatlás hatását s közetlen hatásaiban azt a küzdelmet sem, melyet hazánk erdélyi részének intelligenciája a nemzeti kultúra fenntartásaért és fejlesztéseért, a faj- és létfenntartásért folytat, de attól elzárkoznunk azért nem szabad, sőt a székely földről, innen, hol az őserő forrása buzog, teljes erkölcsi erőnkkel támogatására kell sietnünk e küzdelemnek. Most már nem elég egyesek szétágazó, egyöntetűség és egység nélkül való munkája, hanem az egész székely társadalomnak, mint egységes szervezetnek kell bele illeszkedni abba az organismusba, mely nemzeti életünk minden ágát összefoglaló és átható munkásságban érhet csak célta.

Két kapocs van, a mely a mi társadalmunkat az egységes organismushoz fűzi, az Erdélyrészi Magyar Köz-

művelődési Egyesület és az E. K. E., s most midőn az E. K. E. osztályát városunkban megalakitjuk, a második lánczszemet is beleillesztettük ama kötelékbe, mely bennünket örökre öszszefűz.

De, tisztelt közgyűlés, nemcsak az elmondottakra való tekintettel fontos esemény városunkban az E. K. E. osztálya megalakulása, hanem a helyi társadalomnak egységesebbé tétele szempontjából is. Egyetlen városa sincs hazánkknak, hol a szellemi intelligenzia aránylag oly nagy számban lenne képviselve, mint városunkban; s valjuk be őszintén, szükség van rá, hogy a vármegye és városa nagy számu intelligens társadalmja teljes öszszhangba jöjjön. Ez osztály megalakitásának az is egyik czélja, hogy társadalmunkat öszszébb hozza, hogy ezen az uton is keressük a gyakoribb érintkezés alkalmait; s ezt az alkalmat is megragadjuk arra, hogy egymással bensőbbben megismerkedvén, bensőbb viszonynyal egységes helyi társadalmat teremtsünk, s kiküszöböljük társadalmunkból a mindent megölő közönyt, mely rosszabb az ellenséges indulatnál.

Az elmondottakban az E. K. E. osztály feladatának csak egyik részét vázoltam, nem akarván azonban a tisztelt közgyűlés becses figyelmét hosszasan igénybe venni, csak pár vonásban jelzem a további czélt. Megyénknek sok szép kiránduló pontja van, melyeknek felkeresése és leírása által vármegyénk idegen forgalmát is emelni fogjuk s számtalan fürdőhelyeink fejlesztését is előmozdítva, közgazdaságunknak is hasznos szolgálatot teszünk.

Kirándulásainkban nemcsak kellemes szórakozást nyerünk s nemcsak a szellemi munka elbirására feltétlenül szükséges testi edzettség fenntartása és megőrzése leend azok eredménye, de szellemi látókörünk ki szélesbedése is, ha különböző szakismeretekkel, nézetekkel, tapasztalatokkal bíró egyének bensőbb érintkezésbe lépve, eszméik és gondolataik kölcsönös kicserélésére nyernek alkalmat.

Mennyi szép, gazdag kincse tárul fel szemeink előtt kirándulásaink alkalmával a természetnek, s nem csak tudásunk gyarapodik, de hát a természet erejének, csodás és titkos működésének közetlen szemlélése és tanulmányozása, nem emeli-e lelkünk egy magasabb eszme körbe, érzelmeinknek, gondolatainknak nem ad-e nemesebb irányt? Ottan, a felmagasztosult érzelmek légkörében, a gondnélküli kellemes perczek, a bizalmas együttlét felnyitjasszivünk legbensőbb rejtekét s ott forr össze társadalmunk s forr össze szivünk egy közös eszméért és egy közös czélért!

NÉPRAJZI KATASZTER.

Irta: *Herrmann Antal.*

Ezer éve, hogy a magyar elfoglalta e hazát. Sőt a székelyről azt is mondják, hogy már másfélezer éve van itten.

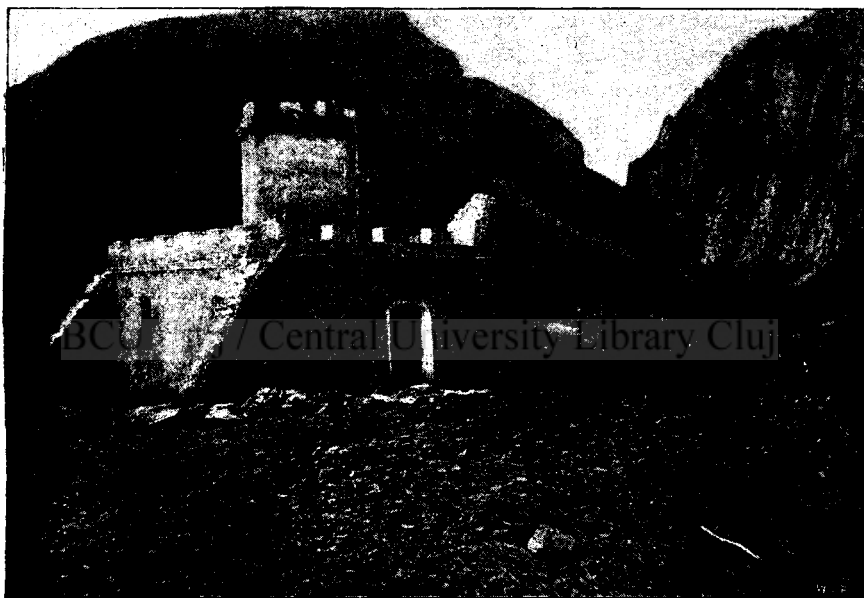
Jubileumi ünnepet készülünk ülni. S ez alkalomra számot akarunk adni magunknak és a világnak ezer éves multunkról, be akarjuk mutatni jellemünket, hogy tanulságul szolgáljon a jövőre. Ki fogjuk állítani történetünket, kulturánkat, önmagunkat. Szemléltetni kívánjuk azt, hogy mik és milyenek vagyunk és miből s hogyan lettünk azok a mik. Ez volna nemzeti kiállításunk főfeladata.

De mik nemzetünk képeinek legsajátosabb jellemző vonásai? Mik különböztetik meg más nemzetektől? Mik alkotják jellegét?

Első sorban nem az, hogy milyen helyet foglalunk el az általános emberi civilizációban. Hogy iparunk milyen mértékben közelítette meg a nemzetközi lelemény és szorgalom legtökéletesebb termékeit vagy egyben-másban talán meg is haladta. Hogy művészetünk mennyire állja ki a versenyt a nagy nemzetek alkotásaival. Hogy tudományunk milyen színvonalon áll. Hogy intézményeink a haladás milyen állapotát mutatjuk. S nem is az, hogy történetünknek voltak dicső korszakai, hogy voltak világra szóló hőseink és nagy szellemeink, hogy a mi őseink is építettek olyan pompás palotákat, s alkottak olyan remekeket, mint más művelt nemzetek.

A nemzeti jelleg nem mindenkorra megállapodott. Módosul ter-

mészete fejlődés útján és ama hatások következtében, melyet a földrajz és a történelem, a nemzet lakóhelyének viszonyai és a vele érintkező népek gyakorolnak reá. De magva, a mely minden egészséges, szerves, biztos fejlődés alapja, él még a szó, tárgy és cselekvésbeli hagyományokban: nyelv, népköltés, néphit, építés, eszköz, diszítés; szokás, játék, munkamód stb. Ezek a nemzeti szellem ősi birtokai, öröklött törzsvagyona. Ezeket a megbecsülhetetlen és pótolhatatlan kincseket a néplélek, a népélet őrizte meg részben. Ezeket bányászsa a néprajz s a rokontudományok.

Az E. K. E. torda-hasadéki menedékháza.

Eddig nem sok történt a hagyományok igaz méltánylása, megismerése, megőrzése körül. Pedig ez nagyon fontos nemzeti feladat és kötelesség, mert a nemzeti lét biztosításának egyik leghathatósabb eszköze. Az önismeret a nemzetre nézve nem kevésbé jelentős, mint az egyénre nézve.

Az alkalom úgy kívánná, hogy népünk, illetve népeink ethnikus vonásait feltüntető jelenségek adják meg a millenniumi kiállításnak sajátosságos színét és jellegét. Ez lenne a legtanulságosabb önmagunkra, a legérdekesebb és legvonzóbb az idegenekre nézve.

S a kiállítás nem is lesz híjjával e vonásoknak. Retrospektív ré-

szében számos emlékei fognak feltűnni a néplélek teremtő erejének, hagyományos alakjainak. Népünk két ősfoglalkozása, a halászat és pásztorkodás, páratlanul gazdag, mintaszerű gyűjteményekben lesz bemutatva. Kár, hogy a másik két ág, a vadászat és földművelés, nem kecsget hasonló eredménnyel. Népeink építkezés-módját az u. n. parasztházak egy nagyobb csoportja fogja feltüntetni (*falunak* csak a szervesen egybetartozó házösszeség nevezhető). S belsejökben szemlélhető lesz az illető vidék lakóinak szokásos berendezése, viselete, művészete, eszközei. De e házak és berendezések, bármi jól lesznek megválasztva és előállítva, csak mutatványok, nem ölelhetik fel az összes típusokat és jellemzetes alakokat. És féltő, hogy a berendezésnél nem érvényesülhet a teljes szakszerűség.

De bármint alakuljon a kiállítás néprajzi része, az kétségtelen, hogy a népelet tárgyainak olyan gazdag és értékes tömegét fogja összehozni, a milyennek összegyűjtésére aligha fog többé ily kedvező alkalom kínálkozni. Már csak azért sem, mert semmi sem változik és enyészik rohamosabban, mint a népelet ősi hagyományos formájú tárgyai. Elengedhetetlen kötelesség tehát, oly módon összeszerezni e tárlat tárgyait, hogy azok ne csak a kiállítás muló alkalmára legyenek szemlélhetők, hanem, hogy megmaradjanak a nemzet állandó birtokául, mint népeink belső életének, nemzetünk házi történetének legbecsesebb, legtanulságosabb dokumentumai. Pótolhatatlan veszteség, helyrehozhatatlan bűn volna, ha e kincseket nem mentenék meg az Országos Néprajzi Múzeum számára, hanem engednék ismét elkallódní, mint az 1873-iki bécsi világ- és az 1885-iki budapesti országos kiállításra összegyűlt hasonló tárgyakkal történt.

Minden lehető el kell tehát követnünk arra nézve, hogy az 1896-iki néprajzi kiállítás legalább az adott keretben minél teljesebb, minél szakszerűbben rendezett legyen, s hogy gyűjteményei megőriztessenek közkinccsekül, mint az ezeréves ünnep legbecsesebb emlékei!

De ezzel még nem tettünk eleget kötelességünknek.

Nagy testületek, külön hivatalok, kitűnő szakemberek foglalkoznak azzal, hogy hazánk földjét bejárják, felmérjék, megbecsüljék, osztályozzák, mert a nemzet nagyobb része az ősi föld művelésével foglalkozik. Számba van véve a nemzet nagy közgazdaságának minden alkotó része. Határ és dülő, hegy és völgy, erdő, mező, szántó és legelő, tó és patak, ut és ösvény, város és falu, ház és kunyhó, minden fel van véve, le van írva, meg van becsülve. A telekkönyv számot ad helyéről, nagyságáról, terméséről, értékéről, jövedelméről. Hatóságok és egyesületek, kulturmérnökök és tudósok s a gazdák száz-

ezrei gondoskodnak arról, hogy lehet az ősi föld termő erejét megtartani és fokozni. Mert ez adja meg a nemzetnek a kenyeret.

De a nép nem csak kenyérből él, hanem igéből is. Hirdetik is a vallás és tudomány igéjét papok és tanítók, írók és az értelmiség egész legiója. S terjed örvendően az általános műveltség, halad az ipar, művészet, tudomány, gazdagodik a nemzet. Elhat mindenüvé a könyv, az ujság, az iskola, a vasut, a kereskedelem, a civilizáció. S ezek mind jobban kiszorítják, irtják népeink primitív kulturáját, ősi hagyományait. Sajátságos gondolkozása, tájszólása, költése, világnézete, néphite, meséi, mondái, babonái, ráolvasásai, nótái, szokásai, játéka, tánczai, ünnepei; építkezése, viselete, szerszámai, diszitései, iparra: mind elhalványulnak, kimennek a divatból, kivesznek. S ez a pusztulás rohamos és feltartóztatlan, mert lépést tart az újkori haladással.

Pedig ezek a hagyományok multunk ereklyéi, népünk származásának és alakulásának, legrégebb házi történetének élő emlékei, nemzetünk szellemi öröksége. Sőt ezen kell alapulnia, ebből kell kiindulnia az öntudatos szerves fejlődésnek és haladásnak is.

E hagyományokat csak elvéve lehet még életben tartani, ápolni. De meg kell menteni emléköket, ismeretöket a tudomány, a jövő számára.

Ez ép oly fontos, mint sürgős feladat. Nagy munka, de nem lehetetlen, sőt nem is túlságosan nehéz. Azonban úgy szólván a egész nemzet közreműködése szükséges hozzá, főképen pedig szakavatott emberek czéltudatos, tervszerű vezetése, s egy csoport buzgó hozzáértő hazafi módszeres, kitartó munkája, s a nagy feladathoz képest szerény anyagi eszközök.

Sürgősen meg kell csinálni hazánknak mondhatnók: néprajzi kataszterét. Fel kell osztani országunk területét néprajzi határokra, parcellázni néprajzi telkekre s a legtérmetesebben elkészíteni a néplélek, a népelet telekkönyvét, hagyományaink inventáriumát. Felfedezni, megismerni, feljegyezni, összegyűjteni: hogyan él, gondolkodik, beszél, dolgozik, lakik, öltözködik, mulat a mi népünk, mit tesz és hisz az élet s az év folyamában. S ezt megörökíteni írásban és képekben, s az anyag, tárgyak természetben való fentartásával. S ezeket mind meg kell őrizni egy nagy országos néprajzi muzeumban, mint oly ereklyéket, melyek klenodiumokkal érnek fel.

Ennek szükségét hirdetni főfeladata életemnek évek óta. E célra hoztam össze a Magyarországi Néprajzi Társaságot s a magam ethnologiai folyóiratát. Közreműködtem abban, hogy e szempontot tekintetbe vegyék az E. K. E s az *Erdély* körül. Ez irányt törekedtem ér-

vényesíteni a milleniumi kiállításnál. Működésem talán nem maradt egészen eredménytelen, de döntő sikernek, sajnos, nem örülhetek. S nem is áztatom magam azzal, hogy a néprajzi kutatás, a népvizsgálat így mindent felölelő, rendszeres módja a közelebbi jövőben fogantatba vétethetnék az egész országra nézve, természetesen, kiterjesztetvén a velünk rokon, az ősi érintkezésű és a szomszédos népekre.

De van egy országrész, melyben meg lehetne csinálni a néprajzi katasztert: Erdély. Egységesebb terület; zártabb vidékein pregnans jellegű népei sok hagyományt őriztek meg; a néprajzi vonások feltűnők, fontosságukat ismeri a történelem és politika; becses előmunkálatoknak nem vagyunk híjával (a szászok gazdag irodalma, Orbán B. nagy munkája, Jankó J. könyvei); a kolozsvári egyetemen és más iskolákban s vidékenkint a köz és magán életben számos tudós, értelmes, buzgó munkás miveli, vagy mivelhetné a néprajzot. S vannak az egész országrész minden pontját behálózó nagyhatású tevékeny szervezetek, melyek kezdeményezhetik, vezethetik a munkásságot. Mindenekelőtt az E. K. E., az E. M. K. E.-re támaszkodva, derék organumával, az *Erdély*-lyel. Aztán a szász honismertető és a Kárpát-egyesület, s az Erdélyi román közmívelődési egyesület.

S a milleniumi kiállítás s annak néprajzi része s a számára való gyűjtésekkel, alkotásokkal páratlanul kedvező alkalmat nyújt az erdélyi részek általános ethnographiai felvételéhez. Ennél méltóbb, becsesebb és maradandóbb hatású emléket nem lehet kigondolni az ezeréves örömnünpre!

Csak pedzenni akartam az eszmét. Ha valamelyes visszhangra találna, ha némi kilátás volna csak részben is megvalósítására, szívesen kifejténém az egész programot, a részletes tervezetet.

AZ ANDRÁSSY HAVASOKBAN.

(Az E. K. E. kolozsvármegyei osztálya kirándulása 1894. augusztus 10—12)

Irta: *Szádeczky Lajos* dr.

I.

A Vlegyásza-biharfüredi kiránduláson jégesővel havasi turistákká keresztelt bajtársaim vérszemet kaptak s mint a római nép a panem et circenset, oly elengedhetetlenül kívánták a havast, újabb havasi kirándulást. És a havast nem úgy értették, mint a monostori cigány leány, midőn „*avasi*“ málnát árul a monostori havasokból; hanem leg-

magasabb kolozsvármegyei értelemben. Nem volt mit tenni: kitűztük a zászlót az Andrássy-havasok felé.

A Monostor-utczából régóta csábitgat bennünket egy kajla czu-korsüveg, a mely onnan a gyalai havasok felől a többi felé kapaszkodva kacsingat ránk, mintha gunyolódva mondogatná, hogy itt vagyok, ragyogok, no jertek, ha mertek. Ezt az u. n. *Gergely-havas*t választottuk iránytűnké, a melynek aljában a Jára-vize észak-keleti irányából megkanyarodva dél-keletnek fordul, egy nagy *A* betűt írva le. Az *A* betű felső csücskéjében áll mintegy előőrsul a *Gergely-havas* (*Gergeleu micu*); háta megett hegy sorok tömkelege tölti be a Felső- és Alsó-Jára két szára közit; mignem leghátul a Jára-forrás vidéke megett keresztben áll a nevéhez méltó „*Öreghavas*“ (*Muntiele Mare*), a melyet kirándulásunk végcéljául választottunk. A kezdet és vég között kellemes zenitül (tényleg „delelő“ lett belőle!) kínálkozott a „*Dobrîn*“, havasaink eme tündérkertje, bájos magyar sziget a haragos zöld mócz tenger közepén.

Ide vágyott kilencz elszánt turista: az Andrássy havasok legjobb ismerője *Hangay* Oktáv vezetése alatt, a két *Gámán* (Józsi a buzgó osztálytitkár és Dezső az ő amateur-fénykép masinájával), az „ob schön, ob Regen“ mindig kirándulásra kész *Mannsberg* Sándor br., a jeles földrajzíró s térképtervező *Márki* Sándor dr., a vállalkozó szellemű *Merza* Gyula, a passionatus turista *Tanács* József, a kényelem szeretettel szívesen daczoló *Török* Imre dr., s e sorok írója.

• Aug. 10-én d. u. 2 $\frac{1}{2}$ órakor indultunk a Kereskedelemi Akadémiától 3 bérkocsival. A monostori dombon *Böhm* Misi csatlakozott vasparipán s elkísért a már tordaaranyosvármegyei *Szent-Lászlóig*, a mely szép magyar népfajával, a br. *Jósika* kastélyllyal és parkjával gyönyörködtetett. Itt elhagyva a kényelmes országutat, neki vágunk a hegy aljának *Kis-Fenes* felé. Az ut a falun tul mindjárt a hegyek közé vezet, szeliden kapaszkodva a *Nagy-Fenes-patak* partján felfelé, mignem utunkat állja a *Prislop* tető (1090 mtr. m.), a melyre meredekebben ki-gyózzva emelkedik a b. e. Andrássy Gyula gróf által vágatott pompás ut, a mely az ő kedvelt havasát a világgal összeköti.

A *Prislop* tetőn egy utszéli csárda áll, sziverősítővel kínálgatva a deszkaszállító fuvarosokat. A turista sem veti meg az ilyesmit; de nemesebb élvezettel kínálkozott most a remek kilátás, a mely a megtett *utra* visszafelé s a Kolozsvárig és Tordáig egymásra toluó hegyhátakra nyilott s még inkább az, a mely előre nézve feltárta előttünk a mélységben alattunk zugó Jára-vize vadregényes völgyét s a felette merészen égnek szökő hegycsucokat. Szemben a völgyön tul a *Ger-*

gely-havas piramisa, jobbra a hatalmas *Testes* (Testiesu 1242 mtr. m.) igazán testes széles háta, a melyen a Dobrin felé vezető ut tovább kanyarog a hosszú hegy gerinczen, a mely egy részről a Jára és Somlyó-pataka völgye, más részről a Hideg-Szamos völgye felett húzódik végig. Mi nem követjük tovább ezt a kényelmes utat, melyen az Andrásyak négyes fogattal, gyors ügetéssel pár óra alatt érik el a dobrini vadász telepet. A mi utunk a Priszlop tetőről egyenesen beereszkedik a vad meredek oldalon 15—16 serpentinával a Jára-vizéhez, a hol a fűrészmalom és telep villanyfénye „ezer kis csillagot“ regettett a viz tükrében, a sötétedő est homályában. A zord meredélyek felett leereszkedve egyik utitársunk őszintén bevalotta, hogy „kellemetlen érzés hatja át keble érzetét“ arra a gondolatra, hogy ha itt a sötétben kocsink befordulna — pedig a mint kisült, baleset ellen 10.000 frtra van biztosítva. — Félóra alatt lent voltunk az aljban, a telepen megnéztük a gyárat s negyed óra múlva esti 8 órakor a gr. *Andrásyak* jára-vízi vadász-kastélyában állapodtunk meg, kijelölt éjszakai tanyánkon.

Mert tudd meg jámbor völgylakó olvasó, hogy ez a pompás, emeletes, 6 szobás vadász-kastély a turisták előtt mindig megnyílik, akár egy menedékház. Mi ott tanyáztunk, lakmározunk, anekdotáztunk, daloltunk, a míg csak erre a rimre nem került a sor, hogy :

Kinek már rekedtek hangjai,
Éljen vezérünk Hangai!

Mannsberg Sándor még ekkor is fáradhatatlanul főzte és kínálta a théát, kapott is érte házi s udvari poétánktól egy „szakácsnéi sürg-förg-perg rém-rimet,“ hogy aszondja :

Főszakácsnének *Mánsberg*
Ott áll a csizmán s perg!

pedig csizmában sem volt, de hát a fő a rim és nem az igazság.

Nagy alvás következett. Az ebédlő terem alacsony, széles, törökös kör-kerevetén négyen aludtak ők a hős fiak, az első honfoglalók. A kevésbé élelmeseik jobban jártak a többi eddig ismeretlen szobákban, mert ott kész ágy várt, melyekben az alvási hő vágy még jobb kielégítést talált, mint a horty-quartettben. A külön szoba urak hamarabb is kialudtak magokat. Hajnalban az emeletből harsogott le egy öblös tartalékos-tiszti vezényszó, hogy : „Batallion nach Dobrin aufmarschiren ! Auf!“ Ötkor mindenki talpon volt s „mint a szép hűvös patakra a szarvas kíváncsozik“ : a Jára-vizére menve, mosakodás, s lábvizés fürdőzés következett. Azután theafőzés, sült csirkék pusztítása, turista botok

vágatása, hegyezése s hosszú várakozás a jára-vizi fűrésztelepről megígért, de sehogysem érkező hátság lovakra. Örvendettünk, hogy 7 órára pakkhordó lovunk akadt; a lovaglásra vágyóknak nagy-busan bele kellett nyugodniok az apostolok lovai használatába.

Félnyolczkor „a menet megindult“. Átkelve a Jára-vizén s neki-vágva a fenyves hegyoldalnak félóra mulva (8 órakor) fen voltunk a *Kakuk-dombon* (Dimbu Cucului), a mely onnan nyerte nevét, hogy a kakuk ott szól először tavasz nyíltával. A *Kakuk-domb* a meredek hegyoldalnak a völgy felé előre nyulakodó mintegy ormánya, a melynek végén zöld pázsitos rét ölen egy szerény kis oláh faház áll őrt s néz le a mélységben alatta zugva morajló Jára-vizére. Háta mögött bekerített kis kert, kukoricza, krumpli s kender természetmennyel. Néhány kecske-, gida egészíti ki a kis gazdasági idylt.

A Kakuk-domb pázsitos rétjéről sűrű fenyves erdőbe kanyarodott útunk, a melyen át $\frac{1}{2}$ 9-kor a hegyoldalban egy leégett erdőrészbé jutottunk, a hol rengeteg *málna erdő* nőtt az üszkös fenyő törzsek között, a mely elláthatná az egész országot málnával. Málnaérés ideje lévén, a piros csemege oly ellenállhatatlan vonzóerőt gyakorolt a társaságra, hogy negyedórai zsákmányolás után verődött össze csak a sűrű bokrok közül, folytatni az utat s élvezni azt a gyönyörű új látóképet, mely előtte most feltárult. Alattunk a Jára-vize felső folyásának ezüstös kigyózó vonala; túlnan a magas hegylánc sötét fenyvesivel; jobbra felettünk a Dobrin felé vonuló hegylánc oldal-ágai s a két hegylánc összeszőgelésénél a messze háttérbe most tünt fel előttünk először az *Óreg-havas* méltóságos lomha alakja, erdőtlen szürke kopár hátával elrekesztve a látóhatárt.

Kilencz óra után értünk ki az *égett erdő* málna ligetéből szép szálas fenyvesbe, 10 p. mulva egy tisztásra, melynek közepén regényes kis kaliba áll szigetként illatos szénafüvek tengerében. 9 ó. 20 p. ismét árnyas erdő s madár csicsérgés fogad, a telefon-vezeték mutatja az irányt Dobrin felé, mely azt a jára-vizi vadászkastélyllyal, Szt.-Lászlóval s Kolozsvárral összeköti. Pompás cserkésző ösvényen haladunk, melyet b. e. Andrassy Gyula gr. csináltatott vadászati célra. Az őzek most nem mutatkoznak, a viszhang-csalogató pisztolylövések s a víg hop-hoppozás eiriogatta őket.

De ez is megszűnik nem sokára, mert ($\frac{1}{2}$ 10 ó.) egy meredek hegyoldalra kell felkapaszkodnunk, a mely teljesen igénybe veszi a a tüdő s mell erejét. Poétánk a Pegazusra kap, úgy segít magán, így vigasztalván magát s izzadó bajtársait:

Itt e hegyre emelkedve
Emelkedik e mell kedve!

Emelkedik az ördög! vág vissza egy doktori s kontráz hozzá egy gyógyszerészi hang:

Ha liheg az ember keble
Megcsappan tőle a kedve,

kivált ha az embert még pihenni sem engedik.

A megfáradtaknak segítségére jött a véletlen — az egyik pakhordó ló személyében, a mely eddig kapkodott fű után a tisztásokon, s addig viczkádozott a podgyászok fűzéláncza alatt, mígnem az egyenlőtlen sulytömkeleg az egyik oldalra lehúzta a másik felét s meg kellett állni, újra kötözni az egészet. Ez volt az egyetlen igazi pihenő egészen délig. Az hogy 10¹/₄ órakor az oldalvölgy felső szádájához érve, egy csorgóból nagyot ittunk, nefelejcsből bokrétát kötöttünk s az egyetlen közeli elemozsiából csokoládét ropogtattunk, pihenő és étkezés számba alig jöhet.

Negyed óra mulva (10 ¹/₂ ó.) a völgykatlan tetejébe jutva előtünk terült el a *Lovak-völgye* (Valea Calului) virágos mezeje, szép kilátással a szembe álló *Cserk-tetőre* (Vervu Scercu, 1369 m.), háta megett a *Testesre*, *Prislopra* s azon túl a Szent-László mögötti hegyekre, s balra a háttérben felcsillámlott a Szamos völgye egy fehér házzal a völgy lapályban, mit a *Vörös Sapka* csárdának gondoltunk. Jobbra látszott a messze elhagyott *Gergely-havas*, a háta mögött sorakozó néhány csúcscsal.

Még egy kaptató s fenvoltunk a gerincz élén, mely a Dobrinba vezet.

— Mennyi idő még ide Dobrin? kérdi egyik türelmetlen útitárs.

— Egy jó félóra!

— Már az ötödik félórát hallom, replikáz rá egy bús-kesergő hang, nagyon hosszúk ezek a havasi félórák!

De legalább nem kellett többé kapaszkodni. 11 órakor a gerincz-tetőn egy az Úristen teremtette gyönyörű angol parkban sétáltunk tovább, széles gypeszőnyegen, fiatal fenyők lombja között, *érika* virággal, ruganyos *moha* zsölyékkal, *áfonyával* szegélyezett sétányokon át. Havasi legelők, rétek, frissen kaszált illatos szénarendek következtek. Itt már élet és havasi kultúra környezett. Még egy fenyves erdő (1¹/₂ 12 ó.) földje elsárgult túlevelek szőnyegével leboritva s rengeteg sok fenyő tobozzal kipettyegtetve s (12 órakor) szemünk elé tárult a dobri vadásztelep, barátságos svájcz villáival a sötét fenyő lombok alatt.

El akartuk kerülni és csak tisztelettel teljes távolból szemlélni a vadász-kastélyt, hogy ne háborgassuk az ott időző grófi család tagjait. De sorsunk másként volt megírva.

Andrássy Tivadar gróf vadászatból térve haza, reánk bukkant, s utánunk vágatva tüzes paripáján, elfogta e szökevény karavánt, s meghívott villás reggelire, értesülve jövetelünkről Tassler főerdész úrtól, a kivel a jára-vizi vadász-kastélyból reggel telefonon beszélgettünk.

Pompás őzpecsenye várt a vendég vadászlakban, kőbányai sörrel, hegyaljai borral, frakkos inasok felszolgálása mellett. Utána Tivadar gróf meghívott a családi lakba, bemutatott a grófnénak (sz. Zichy Ella grófné) s a gyöngéledő Gyula grófnak, az ő Felsege személye melletti miniszternek, kikkel igen kedves félórát töltöttünk, beszélgetve turistaságról, vadászatról, havasi életről, a mőczokról (kiket ők a világ legjámborabb embereinek ismernek az ő havasi uradalmaik területén,) — no meg az elmaradhatlan politikáról.

Megkoronázta dobrini kedves élményeinket Tivadar gróf (az E. K. E. budapesti osztálya elnöke) amaz örvendetes kijelentése, hogy jövőre turista-házat épített Dobrinban s azt Kárpát-egyesületünk rendelkezésére bocsátja.

Képzeltető ezek után mily kedves emlékekkel vettünk búcsút a vadregényes és kies Dobrintól jó d. u. (4 órakor, miután újabban toborzott vezetőink megérkeztek), hogy éjszakára kirándulásunk végcéljára az *Öreg-havas* alá érkezünk.

Egyik társunk (nem mondom meg ki volt!) úgy megszerette Dobrint, hogy maródit jelentett s ott maradt a főerdész vendégeként. Leheveredett a gyepplagra s kijelentette, hogy igaza van a *török*-nek, hogy jobb állni, mint menni, jobb ülni, mint állni, s jobb feküdni, mint ülni. Le is feküdt rögvest, ezt mondván :

Azt álmodom ám én
Hogy fenn vagyok már én
A Muntiele Márén.

Nyolczan pedig nem — törökök (megfogyva bár, de törve nem!) mentünk előre, egyelőre a Dobrin tetőre s onnan tovább, tovább, a mint majd következik.

A SZURDUK SZOROS PETROZSÉNYNÉL.

Irta: *Téglás István.*

Hunyadvármegye déli részében a magas csucok kettős láncolata között rejtőzik a festői részletekben gazdag Zsilyvölgy. Ez a 46 kilométernyi hosszúságú völgyteknő, mely a magyar és oláh Zsily sok-sok ezer éves türelmes munkájának műve, a hatvanas évekig csaknem teljesen el volt zárva a világ többi részétől. Mindössze egy csak lóháton, vagy a legkedvezőbb esetben is csak ökör szekéren járható ösvény, mely Hátszegvidék Torok nevű részéből Krivadiánál felkapaszkodva a *Dealu Babi* hegyen át a vulkáni vámhivatalhoz és onnan a *Strázsa* havason át Kis-Oláhországba vezetett, képezte azt a keskeny szalagot, mely a *fekete gyémántok* e mesés gazdagságú völgyét a világhoz kötötte.

A gazdag barnaszén rétegek a völgy északi oldalán számos helyen ütötték fel fejüket és a Zsily folyó felé rohanó mellék patakok kimosási völgyeiben több helyen mint fénylő fekete szikla tömbök sajátságos látványt nyújtottak. Az így kínálkozó kincs bírta rá a pénzsovár emberiséget, hogy a Zsily völgy csendjét megháborítsa. Roppant nagy akadályokat leküzdve épült a merisori hegyháton át kanyargó vasút, mely 1870. szeptember havában adatott át a forgalomnak.

Amerikai módra, gyorsan létesült 1869. és 1870-ben Petrozsény. Ahol az előtt sovány nyírfa-erdők s nedves legelők között csak néhány őslakó — az ugynevezett mamerlánok — hitvány kunyhói állottak, Petros falu prediumainál és a szétszórt Livazény község határaiban csinos házsorok által szegélyezett egyenes és egymást derékszögben metsző utcák létesültek.

A szélrózsa minden irányából özönlött ide a meggazdagodni vágyó nép. Bábeli nyelvzavart képezve, magyarok, szászok, székelyek, németek, oláhok, oroszok, csehek, olaszok, szerbek, angolok, francziák stb. stb. népesítették be a Lónyagyarmat, Deákgyarmat, Dilsa, Petrilla, Petrozsény részekből álló telepeket, melyeken jelenleg mintegy 6000 főből álló lakosságnak nyújt megélhetést a virágzó kőszénbányászat. A szénrétegek gazdagságának felderítésére a kormány 10 éven át rendeztetett kutatást. Zsigmondy Béla és Karafiath Tivadar mérnökök vezették a fúrásokat. Petrozsény és Livazény között a Slatinora patak közelében megejtett kutatás 729 méter mélységben is újabb meg újabb barnaszén rétegekre talált. Miután már a vizmosások által feltárt s jelenleg bányászat alatt álló rétegek is csaknem kimeríthetetlenek, nem lévén a kutatásnak gyakorlati, hanem csakis tudományos értéke, az 1880-ban be is szüntettetett.

Petrozsény, a kettős Zsily völgy főhelye, nyáron a turisták által mind gyakrabban-gyakrabban látogatott pont. Közeliében nem csak a kőszénbányák, hanem azonkívül számos szebbnél szebb táj részlet is vonzá az utasokat. Ott van mindjárt a helység szomszédságában a vasoxyd által pirosra festett meredek mészkőszirt, a Rózsa-hegy, festői szikla repedésével, terjedelmes barlangjával, valamint távolabb a Jósika Miklós Abafijában és megörökített *Cetáte Boli* barlang, és szom-

Szurdukszoros Petrozsénynél.

szédságában a *Vurvu Bolian* sziklaszála, melynek tetejét a mult időkben erőd koronázta. Lónya gyarmat mellett a Taja völgy szeszélyes alaku szép sziklai kínálkoznak kiránduló pontul. A havasokra vágyó, vagy vadászatot kedvelő turistákat a Petrozsény közelébeu felségesen emelkedő *Pareng* havas hármás csucsának zergék által látogatott kö-zürjei vonzzák magokhoz. Vasuton juthatunk Farkas lakára (Lupény) hol az újabb kőszénbányákon kívül a messzi századok szorgalmas munkásai által felturt nagy területen a római aranyosások nyomait,

továbbá azok közelében a Sárkány völgy szép vizesését és barlangját*), valamint a Szohodol völgyben rejlő barlangot és szép sziklákat is felkereshetjük. Itt van a vulkáni vámhivatal is, honnan a Strázsán és Kindetul oldalán át kanyargó meredek és az ott fennuralgó szélviharok miatt gyakran hetekig teljesen járhatatlan ösvény Oláhországba vezet. A vulkáni hágót *Verne Gyula Kárpáti kastély* című regényében tévesen, mint hegyszorosot tüntette föl. Valódi hegyszoros itt a Petrozsénytől délre Oláhország felé nyíló ama szűk kapu, melyen át a Zsily mély és sebes vize hazánkból kirohan. Ez a Szurduk!

A Szurduk járhatóvá tételéről, sőt azon át a vasutnak Tirgu Sily felé kiépítéséről már 1870-ben megindítottak volt a tárgyalások. A vasut építését azonban a krach arról az időről elodázta. 1875-ben a magyar kormány és Oláhország között oly megállapodás jött volt létre, melynek értelmében az eddig teljesen járhatatlan sziklasoron át készitendő szekérutnak már 1880-ra kikellett volna építtetnie, azonban az előkészületek oly hosszú időt vettek igénybe, hogy az uttest kiépítéséhez, jobban mondva a sziklák levéséséhez és szétrepesztéséhez csak 1879-ben kezdettek hozzá. Lassan, roppant lassan haladott azóta a munka itt e keskeny szikla közben, hol az új ut minden talpalatnyi darabkáját nehéz munka árán kellett megszerezni. Azóta 14 év telt el, de a szurduki ut, melynek kiépítésétől Petrozsény emelkedése és Vulkan hanyatlása függ, még mindig nincs a forgalomnak átadva.

A Petrozsényt felkereső turisták ritkán mulasztják el a szurduki új út megtekintését. Csillámpala, gráphit, chlorit-pala és mészsziprek között a kettős Zsily kristály tiszta vizének partján kanyarog az új út. E sziklarepedésszerű közben lépten-nyomon szebbnél szebb kép tárul elénk. A meredek sziklákról csoda szép páfránok, sötét-zöld fenyők bolintgatnak alá, imitt-amott a víz közelében vagy nedvesebb oldal völgyekben hatalmas levelű alpesi szattyuk és fényes sárga virágu telekiák terjeszkednek. Alant csattog, zug, rohan a Zsily, melynek vizében pisztrángra halász a vidra. Fenn a magasban a Pareng havas előőrseinek sziklás élein szemes zergék vigyázva legelésznek. A déli verőfényes oldalakon apró skorpiók és nem ritkán viperák is sütkörsznek. Rajzom egyik részletét tünteti föl a Szurduk magyarországi felének.

*) A Sárkány völgy (Valea Balauri) leírását és rajzát lásd az *Erdély* 1893. évi 5-ik számában.

NÉPRAJZ.

Az erdélyi kincses mondák.

A mily örömmel értesültem, hogy az *Erdély*tavalyi évfolyamában közölt cikksorozatomban: *A hegyek kultusza Erdély népeinél* némi érdeklődést keltett, annyira sajnálom, hogy az idén keveset irhattam az *Erdély*-be. Nem értem rá és nem is volt annyi alkalmam érintkezni a szerkesztőséggel. De most folytatni kívánám az erdélyrészi hagyományokat bizonyos szempontok szerint összefoglaló munkásságomat. Erdély dusan meg van áldva a kincsek minden fajtájával. Rendkívül gazdag a szoros anyagi értelemben vett kincsekkel. Egy régi mondás szerint: az a rög, melylyel barmát dobja a paraszt, néha értékesebb, mint maga az állat. Temérdek kincset rejtett a természet a hegyekbe, folyókba stb. és az ember is sirokba, barlangokba, gödrökbe, s rejtekhelyekre. S a kincsvágy vájja a bányát, felhányja régi várfalak alját, turja a földet s keresi a kincset. Sehol kincsekről annyi mese és monda, kincsasó könyv és babona, régi testamentum és feljegyzés, hagyomány és élő hit, mint Erdélyben. Ezekből jó sokat összeszededgettem, hogy feldolgozzam az *Erdély* számára. De sokszorta több az, a mit én nem ismerek, s a mit egy ember nem is bír összeszerezni. Tisztelettel kérem tagtársaimat, szíveskedjenek engem e munkában támogatni s a könyvekben (kivéve az ismertebb gyűjteményeket), kéziratban vagy az élő hagyományban talált, Erdélyre vonatkozó ebbeli adatokat velem akár az E. K. E. főtitkári hivatala útján, akár egyenesen hozzám (I. Vár, Szentgyörgyutca 2.) czimezve közölni.

Budapest, 1894. november 1-én.

Herrmann Antal.

Néprajzi mondák.

Zsidó-hegy. Szent-Ábrahám délkeleti határában emelkedik kopasz oldalaival a Zsidó-hegy. Az elég magas hegy teteje egy téglány-alaku fennlapály. Déli szögletében máig is mutogatnak egy gödröt, melyről azt mondják, hogy ott volt a hegy tetején lakó zsidók kutja. Híres volt vizéről. A faluból is sokan járogattak oda vizért; különösen a betegek kívánták e hegyi forrás vizét, azt hitték, hogy meggyógyulnak tőle. A faluban élt egy szegény özvegy asszony. Kicsiny konyhácskájában lakott messzi földön híres szépségű, egyetlen 18 éves leányával. Az anya beteg lett s leánya minden nap a legszivesebben hozta számára a vizet. Egy délután azonban valami okból elfeledte hozni s a beteg

anyja kérte. A leány menni akart, de anyja nem engedte. Azonban, midőn ez a betegség nyomása alatt mélyen aludt, a szép leány szürkületkor elszökött vizért. Sohasem jött vissza. A zsidók úgy is régen lestek rá, megölték. A derék szent-ábrahámiaiak a hegyen lakó zsidókkal töltötték meg az elég mély kutat. Most lakatlan, szénát terem a hegy teteje, innen a *zsidó hegy* elnevezés.

Rák-tava. Nagy-Galambfalva erdejében hullámszik a székely által ugynevezett tengerszem, vagyis Rák-tava. Mindig nem volt ott tó. Egy kis lak állott helyén, melyben *Rákné* lakott egy édes és egy mostoha lányával. Amaz mind lelkileg, mind külsőleg csuf, emez szép és kedves volt. A lánykérő felment az erdőre, az mind csak a mostoha lány kezét kérte, míg az édes lányra senki még szemet sem vetett. Ez nem tetszett *Rákné*-nak s elhatározta, hogy elteszi láb alól gyűlölt mostoha leányát. Csakugyan istentelen tervét végre hajtandó, meg is fojtotta az ártatlan szép leányt. Szemeiből folyó könnyből támadt a tó, melybe elsülyedt a házikó, oda veszett a gonosz mostoha és leány. A megfojtott lányból tündér lett, mely minden holdtöltén feljő a tó színére s aztán ismét eltűnik. A tavaszon és nyáron kiránduló lány-sereg virágokat szór a tóra emlékezetére lánytársuknak.

Pusztai szőlőhegy. Csekefalva déli határán emelkedik a Pusztai szőlőhegy, mely régebben dűsan termett nagy gerezd szőlőfürtöket. Ma pár, sőt a mi kevés fü itt-ott szállingozik, az is olyan mintha hervadt volna. Régen ott akasztották fel (valószínűleg a protestáns küzdelmek idejében) azokat az embereket, kik az új hitre merészkedtek áttérni. Itt volt a Keresztur-szék inquisiciója. Ma is itt-ott található a föld felszínétől pár hüvelyknyire leásott sasfadarabokat, mondják, hogy ezek mind az akasztófa tövei.

Pusztai szőlőhegyről a szél is fanyarabban fú . . .

Demeter Dénes.

IRODALOM.

Milyen ásványvizet igyunk? Irta: *Hankó Vilmos dr.* Kiadta az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület. Említettük volt, hogy egyesületünk kiadásában a fenti czímmel a forgalomban levő erdélyrészi ásványvizekről ismertetés fog megjelenni. A füzet időközben megjelent és annyira kapós lett, hogy rövid két hónap alatt két kiadást ért. A 2-ik kiadásból maga a kereskedelemügyi m. kir. miniszter is megrendelt 1000 példányt, a belügyminiszter pedig üdvözölte az egyesületet ez irányu

tevékenységeért. A hasznos füzetet az egész sajtó ismertette. Ára 25 kr. Kapható a főtitkári hivatalban.

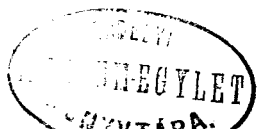
Kolozsvári Kalauz. Kiadta az E. K. E. kolozsvármegyei osztálya. Egy rendkívül ügyesen összeállított kis könyv ez 19 szép képpel illusztrálva. A kalauz 57 oldalon ismerteti a város látnivalóit, bevezetésül adván a város rövid történetét és csatolván mellékletül helyrajzát. Az adatok benne pontosak, az összeállítás áttekinthető és gyakorlati haszna, hogy könnyen eligazodhatik a könyv után a turista. Kapható a főtitkári hivatalban 1 koronáért.

Tusnád fürdő. Kiadta az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület. Ismertető füzet országgrészünk legszebb fürdőjéről. A kis művet *Hankó* Vilmos dr. állította egybe és a fürdő részére prospektusul készült. Melegen ajánljuk, hogy fürdőink hasonló szép illusztrált ismertetésekkel lássák el a nagy közönséget.

Brassóvármegye és város kalauza. Kiadja az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület. A tél folyamán fog megjelenni gazdagon illusztrálva. Brassóvármegye rendkívül gazdag természeti szépségekben és így ez a mű hézagot pótló lesz. Tájékoztatni fogja a turistát mindenről, a mi megtekintésté méltó és élvezetet nyújtó. A szöveget a buzgó brassóvármegyei osztály állította egybe. Ára 1 korona.

Nagybánya és környéke czim alatt egy díszesen kiállított turisztági mű jelent meg Nagybanán, mely művet a magyar orsz. bányászati és kohászati egyesület első vándorgyűlése alkalmára szerkesztett a kitünő tollú író *Palmer* Kálmán többek közreműködésével. Örömmel ragadjuk meg az alkalmat, hogy mi felhívjuk e könyvre olvasóink figyelmét. Hazánkban ez az első nagyobb szabású turisztági mű, mely 350 oldalra terjed 77 műmelléklettel és szövegképpel díszítve. Ismerteti Nagybanát és környékét, mely egyike hazánk legváltozatosabb szépségű vidékének. Felsorolja a legszebb helyeket, fürdőket, melyek mind a természet utánózhatlan bájait hirdetik. Kinek csak egy kis érzéke van a természet csodás szépsége iránt és szeret a szabad természet ölen némán meghajolni a fenséges előtt, az nagy élvezetet szerezhet magának e könyv olvasásából s vágyini fog a remek szépségű vidéket felkeresni. Az E. K. E. tagjainak kötelességük tudomást szerezni ezekről. A díszesen kiállított mű, mely dícséretére vállalik *Molnár* Mihály jó hírű nagybányai nyomdájának, nála 1 forintért kapható.

Fényképészek évkönyve czim alatt a Nyiregyházán megjelenő *Fényképészeti Értesítő* szaklap szerkesztősége egy csinos kiállítású zsebkönyvet fog kiadni az 1895. évre. Ez az évkönyv már azért is érdeklődést fog kelteni, mivel ilyen még magyarban

nem jelent meg soha és kiváló gondos összeállításánál fogva hivatva van a hasonló német termékeket hazánkból kiszorítani. Ez a zsebkönyv czélszerű beosztása és tartalmának hasznossága következtében egyike leend a legnélkülözhetetlenebb kézikönyveknek. Az összes fényképzési eljárások le lesznek ebben írva minden változatban és azt nem csak a szakfényképezők, de fényképezősek, műkedvelők és különösen a ényképező-turisták is mint nélkülözhetetlen és becses munkát hasznosan forgathatják. Az évkönyv tartalmát a *Fényképzési Értesítő* szeptember havi száma részletesen közli, ezt a számot a kiadóhivatal mindenkinek ingyen küldi meg, a ki eziránt érdeklődik. Az évkönyv f. évi december hó közepén jelenik meg, előjegyzési ára 1 frt 20 kr. Könyvárusi forgalomban nem kerül, csak annyi példányban lesz kinyomtatva a hány előjegyzés arra történik. A *Fényképezők évkönyvé*-nek beszerzése főlegessé teszi minden más szakmunka megvásárlását, mert ebben egyáltalában minden eljárás közölve lesz.

EGYESÜLETI ÉLET.

A KÖZPONTBÓL.

Választmányi gyűlés.

— 1894. okt. 16-án. —

Okt. 16-án délután 3 órától 7 óráig tartó gyűlése volt az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület választmányának. Elnökként *Feilitzsch* Arthur báró, előadott és jegyzett *Radnóti* Dezső főtitkár. Jelen voltak: *Szadeczky* Lajos dr. alelnök, *Merza* Gyula főpénztáros, *Nedorosték* János ellenőr; *Gazsi* József nyug. tanár, *Gámán* József osztálytitkár. *Mannsborg* Sándor báró, *Márki* Sándor dr. és *Moldován* Gergely dr. egyetemi tanárok stb.

A gyűlés megnyitván *Radnóti* Dezső főtitkár terjesztette elő aug. és szept. hónapokról szóló jelentését, előadván, hogy a lefolyt időközben új alapítók lettek *Verespatak*, *Körös-Tarcsa*, *Nádudvar*, *Szerb Nagymiklós* községek, *Komárom-város*, *Nagy Domokos* főszolgabíró és *Tompa* Arthur földbirtokos *Zilahvármegye*ből; rendes tagként beléptek 264-en. — A tornaverseny alkalmából az egyesület a *Kolozsvárra* jött vendégifjakat készségesen kalauzolta, miért az illető intézetek igazgatóságai köszönő iratokat intéztek az elnökséghez. A jelentés különösen kiemeli a kolozsvári közúti vasut igazgatóságának szívesését, hogy a vasutat ez alkalomra díjtalanul bocsátotta rendelkezésre. *Reményik* Vilmos igazgató, *Antalfy* Antal forgalmi felügyelő és *Szász Árpád* ellenőr a vasutat maguk vezették, lekötelező előzékenységet tanusítván az egyesület iránt. — Az osztályok köréből felemlítette a főtitkár a kolozsvármegyei osztály páratlan tevékenységét, azután a szilágyvármegyei és alsófehérmegyei osztályok buzgóságát. — A szász Kárpát-egyesület szász-régeni közgyűlésén az egyesület képviseltette magát. — Választmány örvendetes tudásul veszi a jelentést, és a kolozsvári közúti vasut igazgatóságának köszönetet szavaz szives előzékenységeért.

Merza Gyula főpénztáros jelentése szerint jul., aug. és szept. hónapokban a bevétel volt 3014 frt 02 kr, kiadás 2958 frt 95 kr. Átvitel október hóra 55 frt 56 kr.

Főtítkár jelentése a *Hankó* Vilmos dr. választmányi tag által irt *Milyen ásványvizet igyonk* című munka kiadásáról és terjesztéséről jóváhagyó tudomásul vétett. A füzet elhelyezése végett a főtítkári hivatal 2200 átiratot küldött szét és 392 hirlapi közlést tett közzé. A választmány *Hankó* Vilmos dr.-nak köszönetet szavaz a mű megírásáért és halála kifejezése képen felveszi alapító tagjai sorába, ugyancsak köszönetet szavaz a kereskedelmi miniszternek, hogy a mű megjelenését támogatja.

Olvasztatik *Casoltzeanu* Adrian bukaresti szerkesztő levele, melyben ajánlatot tesz a *Hankó*-féle füzetnek oláh nyelvre való lefordítására. A választmány a költségekhez való hozzájárulásra az ásványviz tulajdonosokat fogja felkérni.

Ezzel kapcsolatban kimondja a választmány, hogy az ásványvizek szállítási díjának mérséklése tárgyában felterjesztést intéz a kereskedelmi miniszter urhoz és előintézkedéseket tesz ásványviz raktárak felállítása végett Budapesten, Bukarestben és Bécsben.

Előadó főtítkár betérjeszti *Bethlen* András gr. javaslatát a *dombhá i fürdő* átvétele tárgyában. E szerint a fürdőt tulajdonosa ingyen adná át szerződés mellett az egyesületnek és a jövedelem fele az egyesületé lenne. Választmány megállapítván a szerződési pontokat, kimondja a fürdő átvételét és felhatalmazza az elnökséget a szerződés megkötésére. Ugyancsak ezzel kapcsolatban tárgyalatott a fürdő ásványvizének forgalomba hozatala, melyre nézve a költségvetés összeállítására az elnökség utasított.

A kolozsvármegyei osztály terjesztés végett 50 példány *Kolozsvári Kalauz*-t küld. Választmány örömet fejez ki az osztály uttörő munkásságaért és a Kalauz terjesztését kimondja.

A közös hadügyminiszter rendelete, mely szerint a közös hadsereg tisztjei engedély nélkül is beléphetnek az egyesületbe, örvendetes tudásul szolgál.

A fogarasi osztály megajuklásáról szóló jelentés kapcsán választmány köszönetet szavaz a szervezésért *Tibáld* Mihály kir. járásbírónak és *Györke* Lajos titkárnak, ki lankadatlan buzgalommal fogott hozzá, hogy az új osztályt életképessé tegye.

A Szent-Annaói menedékház ügyében *Pótsa* József főispán javaslata alapján az építés vezetésével az alakulandó csikvármegyei osztály bizatik meg. A költségekre Csikvármegye és Tusnád fürdő 100—100 frtot, Csik-Lázárfalva község pedig fát és telket ajánlott fel.

A *Székelyföld természeti viszonyairól* egy munka kiadását a választmány az ezereves kiállításra már előbb elhatározván, most annak megírására *Hankó* Vilmos dr., választmányi tag kéretik fel.

A szilágyvármegyei osztály javaslata a *Magurá*-nak *Perjei magas*-ra való átválttatása tárgyában áttétetik a helynévhelycsbitő bizottsághoz vélemény adás végett.

Csik-Tusnádfürdő kérésére a fürdőről egy illusztrált prospektus szerkesztésére és a fürdő költségén való kiadására a főtítkári hivatalnak felhatalmazást ad a választmány.

A hunyadvármegyei osztálynak novemberben tartandó közgyűlésére *Szádeczky* Lajos dr., *Moldován* Gergely dr. és *Radnóti* Dezső főtítkár küldetnek ki.

Az erdélyrészi Kárpát-Muzeum felállítása ügyében választmány megkeresést intéz a Szász-Kárpát egyesülethez, hogy a muzeumot esetleg együttesen szervezzék.

A bécsi, udvarhelyvármegyei stb. osztályok jelentéseit, illetve szervezés ügyeit tárgyalta még a választmány, mely után elnök-éltetésével szétoszlott.

A VIDÉKRÓL.

1. Székes-fővárosi osztály választmányi gyűlése.

— 1894. november 11-én. —

November 11-én délelőtt 11 órakor rendkívüli fontos választmányi gyűlést tartott az E. K. E. székesfővárosi osztálya az Akadémia gyűlés termében. A gyűlés iránt akkora volt az érdeklődés, hogy az erdélyi kirándulásokban részt vett budapesti hölgyek közül is többen eljöttek. A választmányi tagok buzgón és odaadással teljesítik kötelességüket és ez biztató jel az egyesületre, hogy Erdély iránt a közfilyelmet hova tovább mind nagyobb mértékben felkeltheti.

A gyűlést *Bedő* Albert miniszteri tanácsos, orsz. főerdőmester, mint egyik elnök és *Hoitsy* Pál orsz. képviselő, mint ügyvezető alelnök vezették. A jegyzőkönyvet *Donogány* Zakariás dr. jegyző írta. Előadott a központból *Radnóti* Dezső főtitkár, ki *Gyalui* Farkas dr.-ral az *Erdély* szerkesztőjével egyszersmind a központot is képviselte.

Jelen voltak a tisztikarból *Erődi* Béla dr. kir. tankerületi főigazgató, *Hankó* Vilmos dr. és *Herrmann* Antal dr. tanárok, mint osztály-alelnökök; *Jánossy* Béla tanár jegyző, *Lassner* Gusztáv ker. kapitány és *Dévai Szöllősy* István gyógyszerész, ellenőrök; *Reményi* Antal és *Pap* János dr. jogtanácsosok; *Nagy* Géza belügyminiszteri számtiszt, pénztáros; *Derekassy* László dr. osztályorvos; a választmányi tagok közül *Aczél* Sándor dr., *Aujeszky* Aladár dr. orvos, *Beinhauer* Armin nagykereskedő, *Brachfeld* Siegfried, *Bárdossy* Antal pénzügyminiszteri titkár, *Déry* József kir. aljegyző, *Fellegi* Ottóné, *Haag* Ödön dr. ügyvéd, *Fleischl* Sándor bankhivatalnok, *Kerekes* Sámuel (M.-Vásárhely), *Knézy* Berta, *Nagy* János orsz. képviselő, *Lörinthey* Imrő dr. tanár, *Strauss* Antal nagykereskedő, *Szterényi* József m. kir. iparfelügyelő, *Szterényi* Hugó dr. tanár, *Scharl* Erzsé és József, *Ponori Theureuk* Emil dr. egyét. tanár, *Taray* Andor pénzügyi közigazgatási törvényszéki ítéelő bíró stb.

Hoitsy Pál megnyitván az ülést, jelzi, hogy az osztály tevékenységét a tél folyamán teljes erővel kezdendi meg s e végett kéri a tagok támogatását és buzgóságát.

Azután hitelesítették a múlt gyűlés jegyzőkönyvét és számba vették, hogy a választmányi tagságot kik fogadták el.

A kilépettek helyébe választmány 100 új tagot fog felkérni, hogy a választmányi tagságot fogadják el.

Radnóti Dezső főtitkár bejelenti, hogy az osztálynak eddig 180 tagja van, szükséges tehát a taggyűjtés erélyes folytatása. Választmány kimondja, hogy kerületenként a gyűjtéssel bizottságokat biz meg és az intézetek vezetőit külön is felkéri, hogy a taggyűjtés körül buzgólkodjanak. Megbizzza továbbá az elnökséget, hogy az osztály részéről külön gyűjtőíveket nyomasson.

Herrmann Antal dr. alelnök jelezvén, hogy az egyesület központja az ezeréves kiállításon részt kíván venni, miért is a megfelelő előintézkedéseket megtette, helyesnek találná azonban, ha a székesfővárosi osztály javaslatot terjesztene a központ elé, hogy a kiállításra adja ki az *Erdélyrészi Utikalauz*-t és *Erdélyrészi fürdők leírását* német nyelven is, továbbá irassa meg *Erdély néprajz*-át és adjon ki a szebb természeti ritkaságokról egy diszalbumot.

Radnóti Dezső felvilágosítja a választmányt, hogy a két első mű kiadására már

történt intézkedés, az utóbbira nézve indítványozza, hogy *Herrmann* Antal dr. kéresek fel költségvetéssel kapcsolatos részletes tervezet benyújtására. Választmány *Hoitsy* Pál és *Bedő* Albert hozzászólásai után ily értelemben határoz.

Főtitkár felolvassa a központ 507. számú átiratát, melyben kéri az osztályt, hogy a *nemzetközi turista kongresszus* ügyében a Budapesten székelő testvéregyesületekkel érintkezzen és a kongresszus rendezése mikéntjére nézve tegyen javaslatot. Választmány megbizja az elnökséget, hogy a testvér-egyesületek képviselőit alkalmas időben értekezletre hívja egybe és állapítsa meg a kongresszus rendezése főbb pontjait.

Főtitkár ismerteti a központnak az erdélyrészi ásványvizek terjesztése ügyében tett intézkedéseit, bemutatja *Hankó* Vilmos dr.-nak az ásványvizekről irt ismertetését és felhívja az osztályt, hogy saját ellenőrzése alatt Budapesten az erdélyrészi ásványvizek részére egy főraktárt létesítsen. Választmány a központ felhívásának készségeleget tesz és minthogy *Dévai Szöllősy* István osztályellenőrt a raktár felállítására már sikerült az elnökségnek megnyernie, megbizja *Hankó* Vilmos dr. és *Herrmann* Antal dr. alelnököket, valamint *Szöllősy* István ellenőrt, hogy a felállítás tervezetét dolgozzák ki és terjesszék a választmány elé.

Ezzel kapcsolatban *Nagy* János orsz. képviselő indítványozza, hogy a kereskedelmi miniszter kéresek fel az ásványvizek szállítása díjának mérséklésére.

Radnóti Dezső kijelenti, hogy e tekintetben a központ már felirt a miniszterhez, mindazonáltal helyes lenne, ha az osztály a kérest a maga részéről is támogatná.

Pap János dr. oly fontosnak tartja a kérdést Erdély közgazdasági viszonyaira, hogy a kérest küldöttség által óhajtaná támogatatni.

Választmány magáévá tevén az indítványt, e tárgyban a kereskedelmi miniszter urhoz *Hoitsy* Pál elnökle alatt *Nagy* János orsz. képviselő, *Pap* János dr. ügyvéd, *Erődi* Béla dr. tankerületi főigazgató, *Hankó* Vilmos dr. tanár és *Radnóti* Dezső főtitkár tagokból álló bizottságot küld ki

Főtitkár javaslatára megbizott az elnökség, hogy egy táncvizigalom és sorozatos felolvasó estélyek tartása tárgyában tegye meg az előintézkedéseket. A felolvasások Erdélyről szolanának és a város különböző kerületeiben váltakozva tartatának meg. Az első felolvasásra *Hoitsy* Pál kéretett fel.

Főtitkár ismertetvén a központ közgyűlésének ama határozatát, hogy az egyesület céljainak a hölgyek is nyeressenek meg, javasolja, hogy az osztály e tekintetben szintén tegyen lépéseket.

Hoitsy Pál az eszmét rendkívül fontosnak tartja, mert valósággal a fürdőző közönséget Erdély felé irányítani csak a nő által lehet, hiszen a fürdő helyét a családban mindig a nő határozza meg. A maga részéről elfogadja az indítványt.

Választmány többek hozzászólása után kimondja, hogy az osztály keretén belől állandó hölgy bizottságot szervez, melynek élére *Lukács* Bélánét kéri fel, megbizván a már kiküldött bizottságot, hogy e tárgyban *Lukács* Bélánénál tisztelegjen. A hölgybizottság feladata leendő lelkes felhívást intézni a magyar asszonyokhoz, hogy támogassák az egyesületet és hassanak oda, hogy fürdőzés, szórakozás stb. végett a külföld helyett a családok Erdély felé irányittassanak.

Főtitkár javasolja, hogy egy kiránduló bizottság szerveztessék, melynek feladata lenne a külföldről jövő idegeneknek Erdély felé vonzása, különösen az ezeréves kiállítás alkalmából lenne nagy szerepköre e bizottságnak.

Szterényi József az indítványt időelőttinek tartja, mert hiszen a kiállítástól másfél év választ el. Elvben azonban az eszmét helyesli.

Radnóti Dezső a bizottság kiküldését nemcsak ad hoc a kiállítás tartamára

tartaná szükségesnek, hanem minden alkalomra, mikor idegenek nagyobb tömegben jönnek országunkba Felemlíti, hogy a közegészségügyi kongresszus alkalmakor senki se gondolt arra, hogy az idegen tudósoknak helyes lett volna a külföldi sajtóban annyit emlegettet Erdélyt is megmutatni.

Gyulai Farkas dr. szintén pártja az eszmét, felhívván, hogy Erdélyt külföldi ember csak elvéve keresi fel.

Bedő Albert hozzájárul az indítványhoz és annak keresztülvitelével az elnökséget kéri megbízatni.

Választmány utóbbi értelemben határoz.

A titkári állás betöltendő lévén *Herrmann* Antal dr.-nak főtitkári funkciókka! felruházása mellett *Gotthárd* Zsigmond, *Aczél* Sándor dr. és *Bodor* Ferencz titkároknak választatnak meg.

Több apróbb ügy letárgyalása után a gyűlés délután 1/2 2 órakor ért véget.

2. Kolozsvármegyei osztály választmányi gyűlése.

— 1894. szept. 20-án. —

Szept. hó 20-án d. u. 5 órakor választmányi gyűlést tartott e tevékeny osztály. Elnökolt *Szádeczky* Lajos dr. Jelen voltak: *Mannsberg* Sárdoz br., *Márki* Sándor dr. alelnökök, *Bévez* Ernő, *Szőcs* Sándor, *Pál* István, *Török* Imre dr. választmányi tagok. *Radnóti* Dezső központi főtitkár, *Imre* Gergely torna-egyesületi titkár. Előadott és jegyzett *Gámán* József titkár.

Elnök üdvözi a megjelent választmányt és a gyűlést megnyitja.

Titkár felolvassa a mult aug. hó 16-án tartott választmányi gyűlés jegyzőkönyvét, a mely változatlanul hitelesítettik.

Elnök előadja, hogy a szept. hó 22-én tartandó kerületi tornaverseny rendező bizottsága által az idegenek kalauzolására az osztály felkérettet. Ennek alapján az elnökség javasolja, hogy a városunkba már 21-én reggel érkező különböző tanintézetek ifjuságát és tanárait az osztály a vasuti pályaudvaron fogadja, üdvözölje és minden tekintetben az osztály vendégszeretetét tanusítsa, a mint ez Kolozsvárhoz és osztályunkhoz méltóan várható. — A választmány teljesen osztja az elnökség nézetét és megbizsa, hogy az osztálytagokat igénybe véve, fejtsen ki vendégeink iránt minél nagyobb előzékenységet.

Elnök bemutatja az oly régóta várt *Kolozsvári Kalauz* sajtó alól imént kiké-
rült példányát. — A választmány örömmel fogadja a mű megjelenését és a 20 tet-
szetős illusztráció felett meglegedését nyilvánítja; megbizsa egyuttal az elnökséget,
hogy az osztály ez első önálló kiadványaért a szerkesztő bizottságnak fejze ki el-
ismerését s a 3000 példánynak széles körben leendő elhelyezése és értékesítése
iránt minél gyorsabban tegye meg a szükséges lépéseket. Felhatalmazza továbbá az
elnökséget, hogy a kerületi tornaverseny győztesei nek és a vendég-tanároknak 1—1
tiszteletpéldányt emlékül felajánlhasson.

Márki Sándor dr., mint a helynév-helyesbítő bizottság elnöke bejelenti, hogy
az osztály által áttett és a kolozsvármegyei helynevek megállapítására vonatkozó fel-
kérést a bizottság tudomásul vette és az adatok beszerzése iránt már is megtette a
szükséges előlépéseket s így alkalmilag abban a helyzetben lesz, hogy a kolozsvár-
megyei helynevek helyesbítése tárgyában részletes véleményt és javaslatot tehet. —
Örvendetes tudomásul szolgál.

Titkár bejelenti, hogy a róm. kath. status igazgatósága a Szt.-János kutra és környékére vonatkozó szolgalmi jogot illetőleg megnyugtatólag kijelentette, hogy az egyesület illetve osztály felelősségét természetesen csakis az egyesületi kirándulások alkalmával esetleg előfordulható károk megtérítésére vonatkoztatta. — Megnyugtató tudomásul szolgál.

3. A fogaraszvármegyei osztály választmányi gyűlése.

— 1894. szept. 23-án. —

Szeptember 23-án tartotta első választmányi ülését a új osztályunk. Az ülés megnyitása előtt *Tibáld* Mihály elnök, *Gáspár* Bogdán járásbíró aljegyzőt a jegyzői teendő végzésére felkéri s ezután az ülést megnyitja.

Jelen vannak az ülésen *Tibáld* Mihály elnökön kívül *Váró* Béni tanfelügyelő. de la *Motte* Arthur gr., idősb *Zankó* Emil, *Sényi* Győző, *Rosenberger* János dr., *Benedek* István, *Benedikty* Róbert, *Török* Bálint, *Györke* Lajos egyesületi titkár, *Gáspár* Bogdán stb.

Tibáld Mihály elnök rövid beszédben üdvözli az egybegyűlteket és Isten áldását kéri az egyesületre, kívánva, hogy a szent cél, mely ez új osztály lobogójára fel van írva, elérhető legyen.

Ezután *Györke* Lajos titkár előterjeszti, hogy a *Kalauz*-ban való felvétel céljából a megyei főszolgabírák a központ utján fölkérendők volnának annak kipuhatólására, hogy a fogarasi havasok alatti községekben lovak, vezetők és pakhordók az egyesület céljaira — kirándulók számára — kaphatók-e s ha igen minő ár mellett? — A választmány rövid vita után elhatározza, hogy ennek teljesítésére *Kapocsányi* Mór alispán, az E. K. E. fogarasi osztályának alelnöke kéressék fel.

Titkár előterjeszti, hogy az E. K. E. fogarasi osztálya írószerekre, könyvecskékre stb 3 frt 04 krt elkölthött s kéri ezt tudásul venni. — Tudásul vétetett.

Titkár indítványozza, hogy egy három tagú bizottság küldessék ki abból a célból, hogy azokról, kik az egyesületbe felvehetők volnának jegyzéket készítsen s indítványozza, hogy a vármegyei főszolgabírák is kéressenek fői tagok gyűjtésére az alispán által. — Egyhangulag elfogadjatik s a bizottságba *Györke* Lajos, *Novák* János *Nagy* Endre és idősb *Szabó* Károly választatnak meg.

A választmány kiegészítésére nézve titkár indítványozza, hogy ez az új tagok felvételéig halasztassék el. — Elfogadják, de jelen alkalommal *Herszényi* Imre főszolgabíró, idősb *Szabó* Károly főbíró, ifjabb *Szabó* Karoly intéző, *Fekete* Ferencz erdész. *Medveeczy* Árpád állomásfőnök, *Nagy* Endre tanár, *Bayer* Ágoston, ifj. *Zankó* Emil erdőgondnok és *Kakas* Árpád választmányi tagokul fölvétetnek.

Elnök kijelenti, hogy az alakulás alkalmával jegyzőnek megválasztott *Gugyi* Samu eme tisztéről alapos okok alapján lemondott s helyébe egy új jegyző megválasztását kéri. — Erre *Gáspár* Bogdán kir. járásbírósi aljegyzőt jegyzőnek megválasztják.

Elnök tudatni kívánja, hogy a tagdíjak *Novák* János pénztárhoz fizetendők és a fizetés mikéntjére nézve egy értesítvényen az összes tagok értesítetnek. — Helyeslőleg tudásul vették.

Indítványoztatott, hogy egy bizottság választassék, mely az összejövetelekről intézkedjék. — Elfogadják s abba *Török* Bálint járásbíró, *Váró* Béni tanfelügyelő, idősb *Zankó* Emil és *Györke* Lajos választattak be.

A választmány felkéri *Tibald* Mihályt és *Györke* Lajost, hogy úgy a honvéd-mint a közös hadseregbeli tiszteket hívják fel, hogy az egyesületbe lépjenek be, a mit ezek annyival is inkább tehetnek, mert az E. K. E.-nek politikai iránya nincs. *Tibald* Mihály és *Györke* Lajos a fölkérésnek eleget fognak tenni.

Egy vadászosztály szerzésév l *Sényi* Győző főerdész bizatik meg s egyuttal tagok gyűjtésére is fölkérik

Végül *Rosenberger* János dr. ügyvéd indítványozza, hogy a fogarasi Karpathen verein és a Korcsolya-egyesület az E. K. E. fogarasi osztályának megalakulásáról értesítsék. — Tudásul véve elfogadtatott.

4 Udvarhelyvármegyei osztály előkészítő gyűlése.

— 1894. szept. 22. —

Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület udvarhelyvármegyei osztályának megalakítása érdekében szeptember 22 én értekezletet tartottak székely-udvarhelyi tagjaink. Jelen voltak: *Ugron* János alispán, *Bod* Károly, *Molnár* Károly, *Stratzinger* Emil, *Fűs* Gyula, *Koncz* Armin, *Solymosy* Lajos dr., *Demeter* Lőrincz dr. s még számos érdeklődő tag.

A vármegye alispánja, mint az értekezlet összehívója, az ülést megnyitván, felhívja az értekezlet tagjait, hogy az ülés vezetésére korelnököket válasszanak. — Az értekezlet vezetésére egyhangulag *Ugron* János alispánt választják meg.

Alispán elnök bejelenti, hogy az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület alapszabályai értelmében osztályok alakítására legalább 30 tag jelentkezése szükséges. Vármegyénk területén a tagul jelentkezők száma a 30-at meghaladja s így az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület udvarhelyvármegyei fiókja megalakulhat. Minthogy továbbá az alapszabályok értelmében a megalakulásnál az egyesület egy kiküldöttjének jelen kell lennie, felhívja az értekezletet, hogy a meg vagy nem alakulásra nézve határozni sziveskedjék. — Bővebb eszmecsere után az értekezlet következőkben állapodik meg: Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület udvarhelyvármegyei osztályának ideiglenes megalakulását kimondja s ideiglenes elnöknek ábrahámfalvi *Ugron* János alispánt, ideiglenes jegyzőnek *Demeter* Lőrincz aljegyzőt megválasztja. Elnök felhivatik, hogy tagok gyűjtése érdekében a szomszéd vármegyékben is teyen lépéseket s az egyesülettel lépjen érintkezésbe oly időben, hogy az udvarhelyvármegyei osztály f. év végén véglegesen megalakulhasson s működését 1895. év elején megkezdhesse. Utasított elnök, hogy a helybeli katonai tiszteket a belépésre kérje fel

Több tárgy nem lévén, alispán-elnök az értekezletet bezárja.

5. Udvarhelyvármegyei osztály megalakulása.

— 1894. nov. 18. —

Óriási lelkesedés közepette alakult meg nov. 18-án délelőtt az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület udvarhelyvármegyei osztálya. A székely-udvarhelyiek a legnagyobb érdeklődéssel fogadták az E. K. E. végig hordozott lobogóját és mindenhol nagy reményeket fűznek az osztály működése iránt, mely hivatva van egybeforrasztani a székely város társadalmát. A osztályalakulást maga a vármegye derék és népszerű alispánja *Ugron* János végezte, kinek kezébe tette le a fontos ügy további vezetését az alakuló gyűlés is.

A központból *Feilitzsch* Arthur báró társelnök és *Radnóti* Dezső főtitkár utaztak

le az alakuló gyűlésre, kiket a város hazafias közönsége a vonatnál lelkes éljenzéssel fogadott. *Ugron* János alispán üdvözölte a megjelenteket, mint a béke apostolait, kik az egyesület társadalom egységesítő feladatait oly lelkesen teljesítik. E beszédre *Feilützsch* Arthur báró válaszolt. Eljöttünk — ugymond — hogy egyesületünk szervezetébe beilleszünk még egy láncszemet, a szép és gyönyörű Udvarhelyvármegyét, mely a most is tapasztalt lelkesedésből következően, bizonyára az egyesület gyöngyszemévé lesz.

A gyűlés a vármegyeház gyűléstermében d. e. 10 órakor kezdődött. Jelen volt a város intelligenciája majdnem teljes számban. Ott voltak *Mikó* Árpád főispán, *Ugron* János alispán, *Kassay* Ignác polgármester, *Voith* Gerő törvényszéki bíró, *Solymossy* Lajos dr., *Bód* Károly tanárok, *Kovács* Dániel, *Lántzky* Nándor, *Koncz* Ármin, *Molnár* Károly, *Fás* Gyula főerdész, *Török* Bódog, *Feleki* Pál, *Hlatki* Miklós, *Gergely* Ferencz, *Ráczkői* Samu dr., *Székely* Dénes, *Lengyel* József dr., *Demeter* Dénes, *Mezei* Ödön dr., *Solymossy* Endre, *Ferencki* Endre, *Német* Sándor, *Láng* Endre, *Iléjas* Kálmán, *Esztegar-Bálint*, *Lukácsffy* Elek, stb.

A gyűlést *Feilützsch* Arthur báró nyitotta meg. A béke olajágát tartjuk kezünkben, — ugymond — jóllehet itt különböző nyelvű honpolgárokkal nem foly semmiféle politikai küzdelem. Az egyesületnek azonban itt is van feladata, mert a történelem igazolja, hogy a magyarok közt sokszor felüti fejét az egyenlenség. Az egyesület ez osztályával egy összekötő kapcsot akar teremteni, mely a társadalmat összehozza, kibékítse. Az egyesület céljai igen vonzóak, és Udvarhelyvármegye gazdag természeti szépségei és példaadó honszeretete e vonzó czélok közé szépen beilleszthetők. Tudja, hogy a leghazafiasabb vármegyében lángot fog vetni az egyesület nemes céljai iránt a lelkesedés. Üdvözli a megjelenteket és kéri, hogy az alakuló gyűlés vezetésére elnököt válasszanak. A maga részéről ez állásra *Ugron* János alispánt ajánlja, ki az ideiglenesség alatt is a legnagyobb buzgalommal vezette a szervezés ügyeit. (Hosszan tartó éljenzés.)

Az elnök gyönyörű beszédét a tagok ismételtlen megéljenzették és azután egyhangu felkiáltással *Ugron* Jánost elnöknek választották meg.

Ugron János alispán elfoglalván az elnöki széket, a lapunk főhelyén közölt szép megnyitó beszédét mondotta el, melyet a tagok mindvégig nagy érdeklődéssel hallgattak meg, és lelkes éljenekkel kísérték. Azután felteszi a kérdést, kívánják a tagok az osztály megalakulását.

A tagok egyhangulag elfogadván, hogy a vármegyei osztály megalakíttassék, elnök enununciálja az osztály megalakulását.

Radnóti Dezső főtitkár előterjeszti ezután az osztály ügyrendjét, mely részletesen intézkedik az ügykezelésre nézve. Fontos benne az, hogy a vármegye működése körébe vonatnak Kis- és Nagy-Küküllő vármegyék is. — Az ügyrendet a közgyűlés elfogadta.

Ugyancsak a főtitkár tett javaslatot a tisztikar és választmány megalakítására nézve, mely szintén elfogadtatott.

E szerint elnök *Ugron* János, társelnök *Mezei* Ödön dr., alelnökök *Jung-Cseke* Lajos, *Diemér* Károly, *Solymossy* Lajos dr., *Bód* Károly, *Csanády* Zalán, *Sándor* Mózes és *Stratzinger* Emil; titkárok: *Fás* Gyula és *Pogány* Kornél; jegyzők: *Demeter* Lőrincz dr., *Embery* Árpád, *Hoffmann* Sándor; pénztáros: *Molnár* Károly; ellenőr: *Ferenczy* Endre; orvos: *Ráczkői* Sámuel dr., és *Lengyel* József dr., számvizsgálók: *Koncz* Ármin és *Szabady* Ferencz dr.

Választmányi tagok: *Mikó* Árpád, *Török* Albert dr., *Ugron* Jánosné, *Ugron* Gá-

borné, Tompa Árpádné, Török Albertné, Voith Gerőné, László Domokosné. Szabó Albertné, Lengyel Józsefné, Török Pálné, Demény Ferenczné, Bogdán Andorné. Hegyesy Viktor, Györke Károly, Ilyés Miklós, Kovács Gábor dr., Lány Endre, Lányi Imre, Paragh Béla, Sossberger Jakab, Lathy Miklós, Török Bódog, László József. Esztogár Bálint, ifj. Nyírsik Lipót, Bogdán Arthur, Gamera Oszkár br., Jzab Gyula, Gyertyómfű Gábor, Györfy István, Kassay Ignác. Lánchzy Sándor, Vajda Emil dr., Kassay Albert dr., Tompa Árpád, Szentkirályi Árpád, Farczádi H. Lajos, Ujron Zoltán. Gimesch Frigyes, Demény Ferencz és Csengeri János

Kis-Küküllő vármegyére nézve ügyvivőnek Pintér Gábor dr. és Nagy-küküllő vármegyére nézve Horváth László kir. tanfelügyelők kéretnek fel.

A gyűlés után a magyar kaszinó termében bankett volt, hol Ujron János a vendégrek s különösen Feilitzsch Arthur báró társelnökre üritette poharát. Bod Károly egy szép beszédben az E. K. E. vallás-erkölcsi céljait vázolta és éltette az új osztály elnökeit, Feilitzsch Arthur báró Mikó Árpád főispánra, Solymosy Lajos dr. Radnóti Dezsőre, Mikó Árpád főispán Udvarhelyvármegye közönségére, Feilitzsch Arthur báró a vármegye és város hölgyeire, Radnóti Dezső az osztálytitkárokra. Beszéltek még Mohár Károly, Ujron János, Bod Károly, stb.

A bankett a leglelkesebb hangulatban folyt le és a zenét Kónya Sándor híres székely zenekara szolgáltatta

A bankett után a központi tisztviselők haza utaztak.

KIRÁNDULÁSOK.

Hegymászók a Királykőn.

— 1894. szept. 8. —

Az E. K. E. brassóvármegyei osztályának menedékházépítő bizottsága szeptember hóban tartotta meg régen tervbe vett, de közbejött akadályok miatt ez időig elhalasztott kirándulását a *Királykőre*, melynek célja az ott építendő menedékház helyének kijelölése volt.

Reggel 5 óra 40 perczkor indult el a nyolcz tagból álló társaság a bethlentéri kávéház elől s mivel az idővel takarékoskodni kellett s a vasutigazgatóság a brassói turista egyesületeknek azt a kérését, hogy a brassó-zernesti vonalon egy Brassóból korán induló vonat is vétessék fel a nyári menetrendbe, annak idején gazdasági okokból teljesíthetőnek nem találta, az ut Zernestig kocsival tétetett meg. Daczára annak, hogy a járművel való utazás nem képez valódi turista élvezetet, az ut eme része is a legvidámabb hangulatban folyt le, mi a köröskörül elterülő kiváló szépségű lapály és folyton közeledő hegyóriások által nyújtott lebilineselő látványon kívül annak volt köszönhető, hogy a társaság világlátott tagjai minden kis helyről tudtak valami érdekes történetet, vagy adomát elbeszélni. Gyorsan maradtak el két felől Keresztényfalva és Roznsnyó szabályos házsorai, hol jelenleg meglepő sok építkezés folyik. Majd feltűnt a távolban a tölesvári fehér várkastély s kevés idő mulva kibontakozott a sokaság meggyütremlése alól a czellulozegyár kéménye s a zernesti gör. kel. templom törpe tornyocskája.

Előbb azonban Ó-Tohánon kellett áthaladni, hol mindenkinek feltűnik a oláhnyelvű nép tiszta székelyes viselete. Sajátságos jelenség ez, mert a házak hom-

lokzataról leolvasható nevek között még csak egy székely eredetűt sem lehet találni s az egyedüli adat, mely e jelenség megfejtésére vezethet, a község mai lakóinak eredete; ugyanis a militárizáció alkalmával a tohániaiak nem akarván fegyvert fogni, elűzettek s helyükbe idegen nép lett telepítve; a régi tohániaiak pedig ugyanakkor a Törösvár felé fekvő Uj-Tohán községet alapították.

Zernesten éppen élénk hetivásár volt, mikor a társaság megérkezett. Itt tíz tagra egészítődvén ki, a városi erdőszelvényekben elköltött kedélyes reggeli után a szükséges emberekkel és lovakkal magát ellátta és jelvényekkel földiszítve gyorsan utra kelt. A gyönyörű «riu» völgyben tett negyedórai gyaloglás után a Brassó város tulajdonát képező erdőszelvénybe mélyedve, körülbelül 20 foknyi emelkedésben kigyózó elég kényelmes hegyi uton haladt a Királykő felé, némely pontról megkapó kiáltást nyervén a szomszédos Magura-havas erőltítvényre emlékeztető sziklagerince felé. Utközben egy eredeti kihágás «tárgyi tényálladékat» sikerült megállapítani, a mennyiben egy fűrgefatolvaj éppen akkor hatalmas szál fenyőt igyekezett lefelé vontatni s az alulról jövő zajtól megijedve, fölmenekült a sűrűbe s a nagy sietség közben zsákmányul hagyta hátra botját és egy darab kötelet is. A társaság kíséretében levő erdő-őr eleget biztatta, hogy legyen szives és jöjjön le egy pohár borra, ő még se mutatkozott s annak folytán botja elkoboztatott s a társaság egyik tagjának azután kényelmes támaszul szolgált.

A társaság 11 óra után érkezett a Zenoga tetőre, hol a kilátás felségesnek, a 10 percznyi távolságra fekvő havasi kutat jónak s a *Biszó* nevű forrast pompásnak találván, a fenyves szélén levő jól elrejtett tisztáson egy menedékháznak való alkalmas helyet szemelt ki. Innen a kis Királykő csucsa könnyen megmászható s ha a menedékház ide fog épülni, úgy a nagy közönség részére ez a kirándulás éppen oly kényelmes és háládatos lesz, mint akár a keresztényhavasi.

A zenogai stinától délre fordulva, majdnem háromnegyedóra hosszat haladt a társaság a fenyvesen keresztül, míg egy lejtős havasi legelőhöz érkezett. Ekkor azonban a bérctető már felhőkben uszott, a távolban halk dübörgés halszott s nem sokára megeredt a sűrű hideg eső. A társaság ezt az időt arra használta, hogy pár fenyő alsó galyait levágtatva, az így készült sátor alatt tüzet esztetett és kitünő étvágygyal megebedelt. A társaság derék ételmezési biztosának dicséretére legénymondva, hogy ehhez a kitünő étvágyhoz nem kevésbé kitünő étkek és italok kerültek elő a kosarak mélyéből, melyek a tagtársakat a kellemetlen idő daczára vidám kedélyre hangolták. Felköszöntések is történtek; a Karpathenverein és E. K. E. tagjai lelkesen éltették a két egyesületet s a bizottság elnökét és befejezésül harsogó tust énekeltek utóbbi nevének a tiszteletére.

Mikor a az eső elállott, már 1 óra felé járt az idő, de az ég szerencsére borult volt, mert különben itten a nap eme szakában tikkasztó hőség szokott uralkodni. Általában jó lesz megjegyezni mindazoknak, kik a napnak nagyon kitett meredek hegyoldalak magmászásához fognak, hogy a nap járása még nem alkalmazkodott a közép európai időszámításhoz s azért a forró déli időben való mászást kikerülendő jó lesz egy órával korábban utra kelni.

A társaság a lovak és podgyász hátrahagyása után két csapatra oszlott s behatolt a sűrű erdőbe. Oly helyeken, hol a farkas is ritkán jár, nedves galyak és keresztben fekvő fatörzsek közt véghez vitt fáradságos gyaloglás után majdnem a Nagy-Királykő alatt találkoztak össze, honnan oly festői kilátásban részesültek, mely párját ritkítja.

Elől szédületes magasságu sziklafalak között a mély Crăpătură, melyen kereszt-

tül Feketehelem felé a fogarasi föld Holbak és Almásmezőtől egészen Vledényig áttekinthető, jobbfelől a Kiskirálykő patyolat fehér s a beszivárgott eső által sávozott hatalmas méretű idomai, balról pedig a Nagykirálykőnek az örült sebességgel rohanó szürke fellegek közül kicsillan ezüst színű sziklafala s ellenkező oldalról a homályos távolba vesző rengeteg vidék. Tul a Nagykirálykő csucsán, hajmeresztő magasságban juhnyáj legel, mely néha meglódit egy kődarabot s az borzasztókat ugorva, hatalmas csattogással hull alá s a figyelmes vadász élénken néz arra, vajjon nem zerge futott-e át a tetőn? Olykor meg egész kő görgeteg indul utnak a völgy felé menydörgésszerű morajjal és mindent elsöpör, a mit maga előtt talál.

Itten, a gula alaku s a lapos borsókafenyő honában a magas régiók főrája javában virult, de gyopár már kevés van s bár a társaságnak két vállalkozó tagja zergének való bérceket mászott meg, mégis csak egyiknek sikerült ötet e szép havasi várágból felfedezni.

Eközben a lég 7—8 fokra hült le s az ide is látszó oláh határ felől hűvös szél hezgett süvölteni, miért is a Podina turnului megtekintéséről lemondva, a források völgyét választotta a társaság s ezen könnyű uton keresztül 4 óraker arra a tisztásra érkezett, melyen a podgyaszt hátrahagyta volt. Ezt a környéket most tüzetesen megvizsgálván, megállapították, hogy e tisztás egy menedékház építésére szintén alkalmas s előnye abban áll, hogy onnan mind a két Királykő megmászható s azért gyakorlott turisták számára a legelőnyösebb volna.

Érdekes ezen helyen az, hogyha valaki bekijártja Oláhország felé, hogy: hallgass! — hát néhány másodperc múlva rémséges szóváltást lehet a völgy felől kivenni. Mintha láthatatlan óriások veszekednének oda lenn, a közeli völgytorokból megszólal egy kötekedő hang: hallgass! — de a tulsó völgy felől tiszszerte erősebb hang torkolja le őt: hallgass! Erre aztán az előtte szóló annyira megijed, hogy csakugyan nem mer többet szólni.

A Zenoga felé haladva, még egy kis medvekaland is akadt. Ne tessék nagyon megijedni, mert az egész csak annyiból állott, hogy a szűk eredeti uton egy ténen csorda jött szembe a turistákkal s a vele levő két fiatal bika semmi kép sem volt hajlandó kitérni az utból; mikor azonban egyik szakértő turista nagy precizitással utánozta a medvebögést, nagyot ugrottak s a fák közé menekülve, végtelen csodálkozással néztek onnan, hogy ilyen fehér medvék is vannak már a sztna környékén.

A Zenogához 4 óraker érkezett a társaság s ott csaholó csobán-kutyák s egy kis ménes fogadta. Innen két óra alatt Zernestre érkezett, hol a vásártéri rövid hid körül tömérdek ember állott s a hidon két fiatal ficsor járt valami lassu táncot. A városi erdészlakban megvacsoráztak a turisták s a 7 óra 20 perczkor induló vonattal haza siettek. A közbeeső állomásokon még nagyon sok kiránduló ült fel, úgy, hogy a vonat egészen megtelt.

Mikor a turisták a városban utoljára kezét szorítottak, egy viszontagságos, de kellemesen töltött nap kedves emlékével váltak el egymástól.

A fogarasi havasokon.

— 1894. szept. 8—11. —

Az E. K. E. történetében mindig emlékezetes marad az a havasi kirándulás, mely a fogarasi vármegyei osztály alakulása alkalmából — miről mult füzettünkben emlékeztünk meg — az E. K. E. a fogarasi havasokba rendezett. A fogarasi havasoknak egyik legszebb pontjához, a Podragu tóhoz mentek ez alkalommal a kirándulók.

A gyülekezés az alsó-árpási vendéglőben volt, hol 8-án reggel Fogarásból, Kolozsvárról, Nagy-Szebenből, Medgyesről 8 bátor turista gyült egybe, hogy a 3 napos fárasztó, de rendkívül élvezetes kirándulásban részt vegyenek. A kirándulókat a központ nevében *Szádeczky* Lajos dr. alelnök vezette, ott lévén még *Radnóti* Dezső főtitkár, *Páter* Béla és *Papp* György választmányi tagok, *Szántó* Sándor a szeben-vármegyei osztály ügyvezető alelnöke, *Hidegh* István nagy-szebeni albiró, *Gagyi* Samu és *Györke* Lajos fogarasi tanárok.

Kezdetben az idő nem kedvezett, mert a turisták szakadó esőben indultak utnak, előbb azonban táviratban üdvözlőlvén *Feilitzsch* Arthur báró egyesületi társelnököt, kinek válasza Fogarásban érte utól a társaságot.

A havas aljáig, kereszt ül Alsó-Utsán, szekereken utazott a társaság, ez utolsó községben megszaporodván teherhordókkal, hajtókkal stb. A havas aljában hagyván a szekereket, részint lóháton, részint gyalog mentek fel a Teritia hegygerinczen levő menedékházhoz, hová délután 5 órakor érkeztek meg. Itt történt a leszerelés, az elhelyekedés, a tűz-gyújtás és általában a készülődés a több napi ott maradásra. Az éjszakát a menedékházban töltötték a turisták. Reggelre minden meg volt fagyva és a kirándulás tulajdonképeni végpontja, a Podruga havas, a mellette levő többi havasokkal együtt hótakaróval volt befedve. Mindez azonban nem riasztotta vissza a kirándulókat, hogy reggel 5 órakor utnak ne induljanak céljuk felé.

Ez az ut kárpótolt utzán mindent. Valóban fenséges volt. A kilátás mind szebbé és szebbé vált. Az idő is kiderülvén, lebilincselő panoráma nyílt meg, végig az egész erdélyi részen. Az ut sokszor nehéz kapaszkodókon vitt keresztül, aztán olyan hegygerinczen, hogy négy kézláb kellett keresztül menni. Két oldalt pedig szakadó meredekség remegtette meg a rajta átmenőket. Négy órai gyaloglás után egyszerre csak feltűnt a Podragu-tó a hóval fedett környező havasokkal. Bámullattal nézte a társaság ezt a gyönyörű helyet. A mikor pedig maguk is hóban járva, elérték ezt, nem győztek eltelni a nézéssel.

Leírni nem lehet a természetnek ezt a csodás helyét, mely még kevésbé ismeretes. Rövid pihenés és étkezés után a hideg szél visszatérésre siettetette a társaságot, mely két csapatra szakadva egyik zerge-vadászatra, másik a menedékházhoz indult.

Az éjszakát ismét a menedékházba töltötték és harmadnap le jöttek a havas aljába, honnan Fogarásba mentek az osztályt megalakítani.

Kirándulás a Jád-völgyébe.

— 1894. szept. 26. —

Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület kolozsvármegyei osztálya igen sikerült egy napos kirándulást rendezett szept. 28-án a Jád-völgyébe. A 27-ikén összetömörült kis társaság a 28-iki esti személyvonattal utazott el Csucására, hol megállva, másnap a hajnali omnibusz vonaton Jád-völgy állomásra ért. Innen a Horn-féle iparvasut igénybevételevel, rövid egy óra alatt Remeczre jutottak. Itt kezdődött csak az igazi turista élvezet. Lombos erdő között, a Jád csörgedező vize mellett vidáman gyalogolt a kis csapat fel az *Izvorig*, utközben méltó bámullatának adott kifejezést, midőn a La cornyi nevű hegy méhébe 2—3 óra járásnyira is benyúló remek cseppkőbarlangot — nagy fáradság után — megtekintették; a természet e merész alkotását, a mély öblü barlangot kevés osztálytag ismerheti, utleírásainkban legalább nem igen van említés téve, pedig valóban érdekes látványosság (kellő számu lámpa világítása mellett).

Megtekintésre érdemes a Mihályhegy sziklakkal és erdőkkel borított meredek oldala, úgy szintén a Strevisana nevű völgy szakadéka épített merész esésű csuszató. Mind a látványosságok kínálkoztak turistáinknak és így nem csoda, ha a különben hosszú nap oly gyorsan leperge t. még csak annyi idő maradt, hogy a Fischer, fűrésztelep igazgató által előzékenyen felajánlott pályakocsin leereszkedjenek Csarnóházra, itt azalatt a míg a frissen fogott pisztrangok a nyáron megsültek, volt alkalom gyönyörködni a csarnóházi barlangban és a buvópatak alkotta vízesésben. Az esteli személyvonat már haza röpitette az osztály központjába tagjait. Az igen élvezetes kirándulás emlékeit itthon maradt érdeklődő társaiknak elbeszélhetik Mannsberg Sándor br. osztály alelnök, Cziegler Gyula, Dunky Kálmán, Gámán József, Gergely Albert dr. és Szakáts Péter.

Kirándulás a Peána csucsra.

— 1894. szept. 30. —

Az E. K. E. kolozsvármegyei osztálya, a mely a nyár folyamán oly élénk tevékenységet fejtett ki nagyszabású kirándulásaival, s a *Kolozsvári Kalauz* kiadásával, az őszi idő alatt sem kíván pihenni s egész hosszú sora van a kirándulási terveknek a vármegye még kevésbé ismert vagy látogatott szép vidékeire, főképp abból a célból, hogy a munkába veendő *Kolozsvármegyei Kalauz* számára az adatokat ki-egészítsék. Egy ilyen kirándulást rendeztek és tettek a bizonytalan idő daczára is a *Peána-csucsra*, a mely bár csak három óra járásnyira van Kolozsvártól s a legszebb kilátások egyikét kínálgatja egész orozágrészünkben, a kolozsvári közönség előtte úgy szólván ismeretlen. A közel 1000 m. magas csucsról gyönyörűen látszanak a Vlegyásza, a gyalui-havasok, az Andrassy-havasok, az Öreg-havas, a Torda-hasadék hátsó része, a Torockzó felett emelkedő Székelykő, a zalatnai, abrudbányai hegyek s észak felé a Czibles, kelet felé az Ünökő, a többi radnai és besztercei határ havasokkal s a Moldva-felé a határon emelkedő Kárpátok magasabb csucsai. Szóval fél Erdélyen keresztül lehet látni s gyönyörűen látszik a határ-kárpátok felköre. Az ut irányja a Peánára a következő: A feleki országuton kell menni a Bükk aljáig, a jobbra betérő mezei uton a híd karfáján s a köveken két olajfestés jelzi az utat a monostori erdő szélén álló erdőőri házig. Innen az erdőben vezet a kényelmes ut, melyet a fákon kék festésű irányjelzők mutatnak. A „Fogadó” nevű kis oláh telepről Kolozsvármegye és Torda-Aranyosvármegye határan vonul el egy széles ut, mely egész a Peána-csucs alá vezet. A gyalog-ut a fákon mindenütt meg van jelölve. A jelzés Mannsberg Sándor br. érdeme, a ki befejezte már előbb megkezdett festői működését, a melynek kék jelei a fákon, a köveken most már egész biztosan vezetik a kirándulót a csucsig és vissza a feleki országutra. A kirándulás a bizonytalan idő daczára is a legjobban sikerült. Részt vettek benne a Kárpát-egyesület tagjai Szádeczky Lajos osztályelnökkel s a történelmi szemínárium egyetemi hallgatói. Közélebből kirándulásokat terveznek a Géczy-várba s a Meleg-Szamos forrásvidékére, az oncsászi csont-barlangba s b.

Szenesbércz—Rozsnyó.

— 1894. szept. 8. —

Az E. K. E. brassóvármegyei osztálya által szept. 8-án rendezett kirándulás a kellemtelen időjárás daczára megtartott. Daczára az előző éjjel elvonult viharoknak, a

sülyedő barometrumnak és visszariasztó meteorologiai jelzéseknek, a jelentkezett tagok reggel 4 óra 18 perczkor mind együtt voltak a sétatéri megállóhelyen. Mindnyájan azzal a kecsgetető gondolattal jelentek meg ott, hogy a többiek amugy se fogynak eljöni s ők legalább elmondhatják, hogy szívesen mentek volna, de nem volt kivel. Mikor aztán általános meglepetésre az egész társaság együtt volt, még nő sem akadt, a ki a visszatérést indítványozta volna. Hanem a mit várni lehetett, az is bekövetkezett. Már a Tömös völgyében hatalmas zivatar kezdett szakadni, mely az átázott kirándulókat bekergette a felsőtömösi vendéglőbe. Ott bőséges reggeli volt, melynek végeztével a társaság kivonult a szellős tekepályára s ott könyfacsaró hidegben játszani kezdett. Az eső ezért a csufságért annyira megnehezelt, hogy nem sokára elállott. Ezt a változást a társaság arra használta fel, hogy két részre oszlott s egyik része gyalog Predeálra s onnan a délutáni vonattal vissza Brassóba utazott, míg a másik rész az alkalmatlan idő daczára a programm betartásához ragaszkodott. Ezek 11 óraker másztak fel a Szenesbérczen s fél óra alatt a Vlavec tetőn áthaladva már 12 előtt átkeltek az Oderbachon, melynek völgyéből már annyira fölszálltak volt a fellegek, hogy a Keresztényhavas meredek falai majdnem a gerinczig láthatók voltak. Egy óra előtt a Chiel alatti barlangban tanyáztak a kirándulók, honnan fél óra mulva újult erővel utra keltek és a kis Vidombák széles síkján keresztül, $\frac{3}{4}$ -kor megérkeztek Rozsnyóra. Közbe-közbe csipős szél futt és megverte őket az eső, de hát azt manapság minden ember tudja, hogy ez is a magasabb turista élvezetek közé tartozik. A rozsnyói vendéglős, kinek előre meg lett sürgönyözve, hogy ebédet készítsen, mégis erősen csodálkozott a turisták megérkezésén s meglepetésében oly pompás ebédet tálatatott, hogy a kirándulók nem győzték eleget dicsérni. Mikor készen voltak vele, visszatértek Brassóba azzal az erős tudattal, hogy ők mentették meg a turisták becsületét.

KÜLÖNFÉLÉK.

Vád az E. K. E. ellen.

A Székely Nemzet aug. 29-iki számában egy háromszéki turista feljegyzéseket közöl a *Magas Tátrá*-ban tett turistáskodásairól. Elragadtatva beszél a Magyarországi Kárpát-Egyesület munkásságáról és végül felkiált, hogy: „Székely népem nem vagy sem szép, sem körültekintő. Hiába mondd, hogy a kincs véka alatt semmit érő. A mindennapiért turja földed eke, mikor a légből is kincset pergethetne, ha értené módját, mint a M. K. E., *mindálunk az E. K. E.*“ A cziikkely írójának könnyelműen oda dobott vádja vajjon érintheti-e komolyan egyesületünket? Valjon 3 éves működésünk alatt nem tettünk-e eleget? És végül, vajjon ami közönségünk támogatott-e oly arányban, mint például a M. K. E.-et az anyaállambeli lakosság?

A mi válaszuk nagyon rövid és egyszerű. A M. K. E. 25 éves multra tekint vissza. Alapszabályai szerint csak a Magas Tátra kultiválására alakult. Nagy összegekkel támogatták kormány, közönség,

vállalatok, fürdők, pénzüzetek stb. Ezzel szemben egyesületünk nagy küzdelmekkel alig tudott az erdélyi részben ezer tagot összegyűjteni, ezeknek is fele része nem fizeti tagsági díját, a kormány csak erkölcsi támogatást nyújt, a fürdők hallatlan indolenciával még a saját érdekében tett intézkedéseket sem támogatják; a vállalatok és pénzüzetek közül alig egy pár lépett be csekély évi díjjal tagjaink sorába.

Aztán a mi célunk aturistáskodás mellett a fürdők fejlesztése is az ásványviz forgalom emelése is, az etnográfia kérdése és a térképjavítás ügye is. Célunk még ezek mellett, hogy a társadalmi érintkezéssel megnyerjünk mindenkit a magyar állameszmének. A mi küzdelmünk valósággal nehéz küzdelem és nem váddal kell a hangulatot lohasztani, hanem lelkesíteni, buzdítani kell mindenkit, hogy támogasson, hogy küzdjön érdekeinkért.

Ha a háromszéki turista tudni akarja, ide írjuk, hogy az E. K. E.-et tulajdonképen az anyaállambeli tagok alkotják, kik rendszeren fizetnek, kik az 1 firt osztálypótlékért nem zúgolódnak, hanem azt is fizetik, de a kik e mellett még 2000-en vannak, és kik nélkül nem volna E. K. E. A helyett, hogy ilyen lenézőleg beszélne a háromszéki turista, mérlegelje a terület nagyságát, melyet nekünk a semmiből kiemelniünk kell, mérlegelje a vasut hiányát és bizony-bizony azt a kicsiny eredményt is, mely működésünk nyomán támad, viszonyaink szerint nagyoknak kell hogy tekintse! . . . R. D.

Torda-hasadéki menedékház. Előző számainkban közöltük volt a menedékház leírását és felavató ünnepéről is megemlékeztünk. Most bemutatjuk képen is. Bizonyára érdeklél olvasóink ezt a szép lovagvár alaku menedékházat, melynek terve és kivitele *Damokos* Andor tordai főszolgabíró érdeme.

A Szilágyvármegyei Muzeum-Egyesület az ezredéves kiállítás alkalmából új életre kelt. Első sorban tagok gyűjtése céljából indított mozgalmat. Célja a vármegye multját világítani meg. Elnöke *Kemény* Árpád br., alelnöke *Szikszy* Lajos, jegyzője *Németh* Gyula.

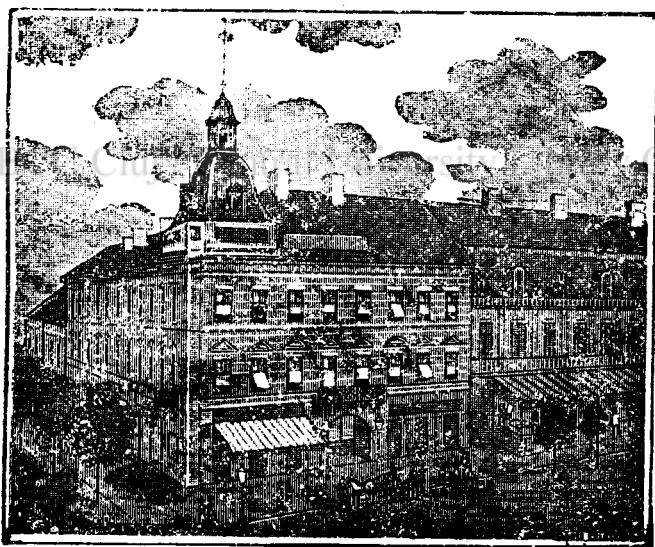
Kolozsvár főtere egy szép épülettel gazdagodott a régi „Pannonia“ vendéglő egész ujonan történt kiépítése által. Ez épület ma mind kívülről, mind belülről a modern igényeknek minden tekintetben megfelel és

„KÖZPONTI SZÁLLODA“

czim alatt a figyelmével mindenre kiterjedő tulajdonos

NAGY GÁBOR

vezetése alatt áll.

KÖZPONTI SZÁLLODA

KÖZPONTI SZÁLLODA

Az utazók és vendégek kényelmére modern berendezésű vendéglőben mindenről gondoskodva van. Külön termek kisebb-nagyobb összejövetelekre, bankettre, **diszterem** nagyobb ünnepekre. Az utasok részére kényelemmel berendezett vendégszobák vannak. Az árak ez elsőrangú vendéglőben szolidak.

A kiszolgálás kitünő.

A város minden részébe telefonösszeköttetés van.

'The Gresham'

életbiztosító-társaság Londonban.

Magyarországi fiók:

BUDAPEST, FERENCZ-JÓZSEF-TÉR 5. 6. SZ.
a társaság házában.

Ausztriai fiók:

BÉCS, GISELLASTRASSE 1. SZÁM ALATT.
a társaság házában.

A társaság vagyona 1892. június 30-án frk	— — — —	125.905,151.—
Évi bevétel biztosítások és kamatból 1892. évi jun. 30-án frk		22.840,056.—
Kifizetések biztosítási és járadéki szerződések s visszavásárlások stb. után a társaság fennállása óta (1848) frk.		271.905,620.—
A legutóbbi tizenkét havi üzleti idő alatt a társaságnál frk		125.732,050.—
értékig nyújtottak be ajánlatok, miáltal a társaság fennállása óta benyújtott ajánlatok összértéke frk		— 1.853.916,605.—
értékre megy. — Prospectusokat és minden közelebbi felvilágosításokat Erdély minden nagyobb városában az ügynök urak		

ÉS A VEZÉRÜGYNÖKSÉG KOLOZSVÁRT AD.

Van szerencsém a t. közönség tudomására hozni, hogy 12 év óta fennálló s az erdélyi részekben elsőrangúnak elismert

MAGYAR POLGÁR KÖNYVNYOMDÁMAT

az utóbbi időben gazdagon felszereltem mind a szükségesekkel melyek nélkül a rohamosan haladó külföldi és a fővárosi grafikai művészettel lépést tartani szinte lehetetlen. Ez és a jó szakérők alkalmazása által abban a helyzetben vagyok, hogy az üzletemből kikérült munkákat csín, tisztaság és gondos kivitel tekintetében nyugodtan merem a fővárosi elsőrangú nyomdák által kiállított munkák mellé odaállítani.

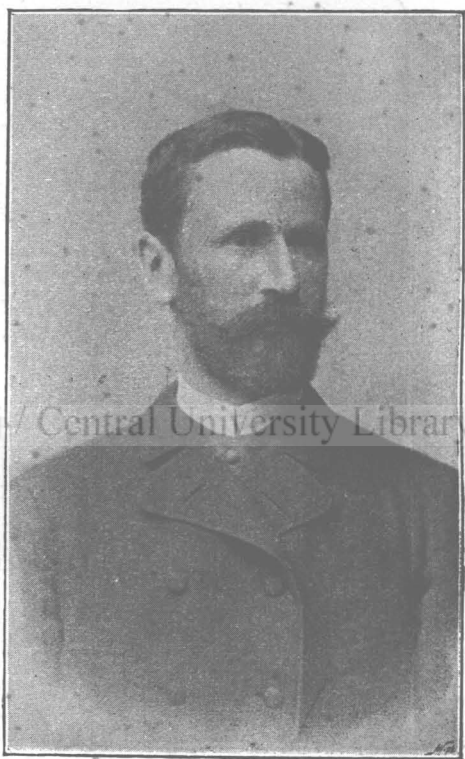
Különösen alkalmas könyvnyomdám irodalmi művek, folyóiratok, hetilapok, iskolai értesítők, részvényjegyek, díszes oklevelek, üdvözlő iratok, számlák, bál meghívók, táncrendek, körlevelek, üzleti kártyák, gazdasági, mag-, fűszer- és más árjegyzékek, névjegyek, szóval mindama nyomtatványok elkészítésére, melyeknek az izléses kiállítás belbecsét is emelni van hivatva, de épen oly gondal és jutányos árban készítik mindenemű hivatalos nyomtatványokat köz- és magánhivatalok részére s ezeknél a nélkülözhetlen gyors előállítás tartom főként szem előtt. Egyes nyomtatványokat, mint pl. a tagosító mérnökök által használt birtokivék, földkönyvek, combinatoriumok, kataszteri birtokivék és földkönyvek, továbbá Gyakorlati szabályzat a magyar tüzoltó testületek részére készletben is tartok.

Midőn még, mint nyomdám keresettségét tanúsított felemliteném, hogy jelenben is egy politikai napilap, egy hetilap, több tudományos szaklap és időszaki folyóiratok nyomtatásával vagyok megbízva, azon reményben ajánlom adandó alkalomra a t. erdélyrészi közönség szíves pártfogásába könyvnyomdám, hogy állandó törekvésemet: a magyar nyomdászatot arra a niveauura emeljem, melyen az a külföld előhaladottabb nemzetéinél áll, becses megrendeléseit által előmozdítani kegyeskedik.

Tisztelettel

AJTAI K. ALBERT, nyomdatulajdonos.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ORBÁN FERENCZ,

az E. K. E. brassóvármegyei cseztálya elnöke.